

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
М.П. ДРАГОМАНОВА
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНА КОХАНОВСЬКОГО МІСТА
КЕЛЬЦІ (ПОЛЬЩА)
ТИРАСПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(КИШИНІВ, МОЛДОВА)
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ,
ЕКОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ
ТА ПРОФЕСІЙНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ОСВІТИ**

*Тези
VII Міжнародної науково-практичної конференції*

*23 квітня 2021 року
м. Чернігів*

УДК 378:37.091.12.011.3-051(082)

С 89

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка
(протокол № 8 від 28 квітня 2021 року)*

Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти : тези VII Міжнародної науково-практичної конференції (23 квітня 2021 року, м. Чернігів) ; упорядн. : Н. О. Терентьєва. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.В., 2021. 106 с.

Укладач:

Терентьєва Н. О., доктор педагогічних наук, професор [Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова; Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка]

Рецензенти:

Гнезділова К.М., доктор педагогічних наук, професор [Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького];

Кузьменко В.В., доктор педагогічних наук, професор [КВНЗ “Херсонська академія неперервної освіти” Херсонської обласної ради].

ISBN 978-966-920-603-9

Збірник репрезентує авторські матеріали, представлені в рамках проведення VII Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти”, які органічно доповнюють матеріали, що увійшли до фахового збірника університету.

Інформаційний контент стане у нагоді науковим, науково-педагогічним і педагогічним працівникам, здобувачам усіх освітніх та освітньо-наукових рівнів, учителям-практикам і керівникам закладів освіти.

© Автори публікацій, 2021

© Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка, 2021

© Видавець Чабаненко Ю.А., 2021

З М І С Т

<i>Antoci Diana. Theoretical-Experimental Research: an experience of innovation transfer</i>	7
<i>Антоненко Наталія, Гальонко Людмила.</i> Актуальні проблеми вищої освіти та педагогічної науки: історія, сучасність, перспективи розвитку	11
<i>Бахмат Наталія. Особливості здійснення освітньої діяльності початкової школи в умовах сьогодення: український і зарубіжний досвід</i>	15
<i>Бескорса Олена. Сервіси LMS платформи Moodle для організації комунікативної взаємодії в умовах дистанційного навчання</i>	19
<i>Білоусова Надія. Використання графічних організаторів під час викладання навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої природничої галузі»</i>	22
<i>Гуралюк Андрій. Інформаційно-освітнє середовище як умова підготовки фахівців соціономічних професій у вищій школі</i>	24
<i>Демченко Наталія, Голощанова Дарія. Проблема дистанційного навчання у закладах вищої освіти України</i>	26
<i>Донець Ігор, Рябченко Віктор, Костюченко Максим.</i> Організаційно-педагогічні умови формування фізичної культури студентів закладів вищої освіти в позаурочний час	29
<i>Дружененко Раїса. Реалізація системи вправ з комунікативно-прагматичного аналізу тексту у програмі підготовки майбутнього вчителя-філолога</i>	32
<i>Дубровська Лариса. Педагогічні умови технології взаємодії школи з батьками в умовах Нової української школи</i>	35
<i>Дубровський Валерій. Сучасні методи навчання математики в молодшій школі в умовах НУШ</i>	37
<i>Євтух Микола. Генезис університетської освіти в XI – XVI ст. в країнах Західної Європи</i>	40
<i>Жорова Ірина. Професійний розвиток менеджерів освіти нової генерації</i>	42

<i>Киричок Інна, Тонконог Ірина. Педагогічні технології у формуванні риторичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи</i>	46
<i>Константинов Валентин. Преподавание истории как школьной дисциплины и принципы ее исследования</i>	48
<i>Костюкова Анна. Професійний розвиток вчителя історії в системі освіти України</i>	52
<i>Мехед Ольга. Педагогічна практика як чинник формування готовності майбутніх учителів біології та основ здоров'я до соціально-педагогічної діяльності</i>	54
<i>Mislitchi Valentina. Teaching Staff – promoter of the educational institution-family partnership</i>	57
<i>Новгородська Юлія. Маркетингова компетентність як складова професіоналізму керівника закладу освіти</i>	61
<i>Носовець Наталія, Белан Тетяна. Профорієнтаційна робота як складова педагогічної діяльності вчителя технологій</i>	63
<i>Олексієнко Олександра. Адаптаціогенез як державний механізм упровадження здоров'язбережувального управління освітою</i>	67
<i>Павленко Лилія. Исследование проявления социальных и эмоциональных компетенций у будущих педагогов</i>	68
<i>Приймак Сергій. Кінезіологічний підхід у спортивно-педагогічній діяльності майбутніх учителів фізичної культури</i>	71
<i>Проніков Олександр. Педагогічний менеджмент закладу вищої освіти</i>	72
<i>Пронікова Ірина. Формування в учителів фінансової грамотності</i>	75
<i>Самойленко Олена. Шляхи розв'язання проблем здоров'язбереження в організації роботи ГПД</i>	78
<i>Слюсаренко Ніна, Сотер Марія. Англійська мова для спеціальних цілей у технічних закладах вищої освіти</i>	81

<i>Coroșeanu Eduard. The University as a platform for the multilateral development of society</i>	84
<i>Терентьєва Наталія. Підтримання рухової активності як прояв особистої і державної відповідальності за якість здоров'я</i>	87
<i>Турчин Тамара. Методи виховної роботи в хореографічному колективі дітей молодшого шкільного віку</i>	90
<i>Тютюнник Олена. Актуальні питання сучасної педагогіки в контексті впровадження сьогочасних інформаційних технологій</i>	93
<i>Філоненко О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів о організації освітнього процесу на засадах демократії як педагогічна проблема</i>	95
<i>Шевчук М. Формування проєктної компетентності майбутніх менеджерів освітньої сфери</i>	97
<i>Ярешко Вероніка, Гордієнко Тетяна. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до проведення екскурсій</i>	100

<i>ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ</i>	103
--	-----

Освіта дає змогу людям використовувати свій потенціал і здібності. Жодна країна світу не може стати успішною, якщо вона не буде давати належну освіту своїм громадянам. Особливо в умовах, коли технології здійснили переворот у світосприйнятті людства

Тоні Блер

Ставлення держави до педагога – це державна політика, яка свідчить про силу держави, або про його слабкості

Отто фон Бісмарк

Щоб виховувати іншого, ми повинні виховати насамперед себе

Микола Гоголь

THEORETICAL-EXPERIMENTAL RESEARCH: AN EXPERIENCE OF INNOVATION TRANSFER

Diana ANTOCI,

*PhD, Associate Professor,
Tiraspol State University (Chisinau, Republic of Moldova)*

Carrying out purpose driven scientific research in various fields provides a certain degree of training and development. The value of theoretical-experimental studies can be determined from various perspectives: the positive impact on the personality that has been involved and has reached certain results; influence on educational content and social environment; opportunities for planning new projects at national and international level using various platforms through information technologies, etc.

The value of each study is also conditioned by subsequent applicability of obtained results and their usefulness for various fields. In this case we can talk about effectiveness of archived innovation transfer. The transfer occurs by using the data and then by obtaining a product. Transfer modes and interpretations can have major effects on subsequent learning and skills to make a transfer from such learning. The result of a transfer is a new learning that focuses on previous learning; in this case we can talk about making a new transfer.

The aim of the study was to research values and value orientations by focusing on data in the field of philosophy that allowed for conceptualization of the value dynamics, as addressed from the perspective of relating to reality and subject, examined through metaphysics, teleology, theology, anthropology, etc. In addition, the conflict that occurs within the value system of society and the human being is discussed, as related to consciousness and axiological experience (D. Adorno, P. Andrei, J. Dewey, M. Florian N. Hartmann, M. Horkheimer, W. James, I. Kant, T. Vianu, N. Râmbu, E. Spranger, etc.).

In the education system, values are the educational ideal and they are included in the main educational outcome. Axiological education and values are priority directions in the field of pedagogy and they were examined from the perspective of the contemporary

world, of cultural and intercultural meaning, as an object of ethnopedagogy, as a vector of change and modernization of education, as fundamental principles of psycho-pedagogical structuring of values in the educational system and process, as description of values at the level of pedagogical messages in the curricular components: T. Callo, S. Cristea, C. Cucuș, L. Cuznețov, E. Macavei, V. Paslaru, B. Șerbanescu, N. Silistraru, etc.

In the field of psychology, value is addressed as a central component of personality, as psychic energy with different degrees of manifestation, by studying the impact of social, cultural, educational factors on the process of forming values in the personality, by studying components of personality values, by developing tools for identifying values. Such values are studied as a concentration of behaviours, attitudes, beliefs, correlation of values and self-awareness, etc. (G. Allport, M. Fishbein, Cl. Kluckhohn, I. Kon, A. Leontiev, A. Maslow, A. Mudrik, O. Paladi, C. Rogers, M. Rokeach, S. Rubinstein, B. Voicu etc.).

The analysis of various works and scientific positions has allowed for identifying research directions to capitalize on existing scientific data and supplement them with new information in order to conceptualize the notion of value and value orientations; it has also led to identifying the structural composition of value orientations; establishing the mechanism for forming value orientations; determining the specifics of manifestation of value orientations from the ontogenetic perspective; to development of a tool for evaluating the value orientations; to shaping the methodology for forming value orientations.

The established structural composition of value orientations was examined and promoted within the course *Education through values and for values* by structuring of methodological and praxiological contents of addressing the values in the second cycle, for Master degree. The contents related to the procedure of developing value orientations was focused on the main components: behaviours, emotional states, experiences, attitudes, convictions, values. The research of value orientations was carried out based on a questionnaire aimed at evaluating value orientations including the main components of value orientations, values being central among them.

The innovative transfer of experimental data and of the developed tool was achieved by implementing them in an internal project carried out in Tiraspol State University with students of cycle I (Bachelor) and II (Master) within the Faculty of Pedagogy, which focuses on implementation and correlation of obtained data with other related data, such as, emotional intelligence, professional burnout. The obtained results allowed to confirm the validity of applied instrument and the connection between studied variables.

At the same time, we find that, in spite of emphasized significance of values and value orientations, they are not addressed in due manner in educational policy documents from praxiological, methodological and didactic transposition perspective, etc.

We note that in the Education Code of the Republic of Moldova, in the reference framework of the National Curriculum seven subsystems of the National Curriculum, in the Glossary of Competence Framework for Democratic Culture published by the Council of Europe etc. the interpretation of values are fulfilled from the perspective of competences, as one of their components, or equalized with convictions.

The concept of competencies has been widely studied in the field of pedagogy, psychology (V. Botnari, S. Cristea, C. Cucuș, O. Dandara, R. Gherghinescu, Vl. Guțu, E. Joiță, S. Marcus, V. Mîslițchi, N. Mitrofan, L. Pavlenko, N. Silistraru et al.). Such extensive study has led to the development of a widely accepted vision used to conceptualize, structure, develop the education system. Competences comprise three main components: knowledge, skills / abilities and attitudes.

The need to study values, value orientations in the education system is also confirmed by the results of research conducted by Biedenbach & Jacobsson (2016), which analysed ways of dealing with current values and axiology in research projects to explore the role and potential benefits of axiology and value theory within a research project. As a result of these conclusions, we find that most of the studies conducted are not related to research of the «value» as such; to concepts closely related to value, value orientation, etc.; they do not specify and determine the structural components of values; neither do they determine the mechanism of value formation and operation of value orientation; or lead to development of tools for

complex research of values and value orientation. Based on the above, the need and importance is obvious to carry out value studies and research of value orientations to promote the formation and development of values through educational policies in the education system at the national level.

Opinions about the frequency of transfer differ (some say it occurs, while others say it is rare) and they seem to be correlated with the degree to which researchers focus on the processes involved in transferring «into» a learning situation versus transferring «to solve subsequent problems». For example, those who support the preconception view focus on «transfer into». In an example of good practice with young children, S.Vosniadou and W. Brewer (1992, cited by D. Schwartz, J. Bransford, D. Sears, 2005) show how children combine their perceptual experiences of a flat world to makes erroneous, though easy to understand, mental models of the claim that the world is round. Similarly, A.H. Dyson (1999, cited by D. Schwartz, J. Bransford, D. Sears, 2005) provides compelling examples of how children regularly transfer knowledge of popular culture into school assignments when thinking about social and literary issues. In contrast, many who deplore the large number of transfer failures e.g. D.K. Detterman, (1993, cited by D. Schwartz, J. Bransford, D. Sears, 2005) focus primarily on «transfer towards the outside», where people do not apply the knowledge gained to solve a new problem with different characteristics of the transfer. A major challenge for educators is to explore how to make both the transfer and the productive transfer.

Thus, it is necessary:

- to explore different transfer measures that may influence the existence and capitalization of certain types of educational experiences;
- to develop new transfer measures and rethink the impact of different educational experiences in helping people to learn;
- to capitalize on educational experiences that foster «transfer in» for learning that can also lead to further benefits over traditional «transfer out» measures for problem solving.

References:

1. Antoci, D. Teoria și metodologia formării orientării valorice a adolescenților și tinerilor. Monografie. Chișinău : S. n., 2020. 220 p.

2. Biedenbach, T., Jacobsson, M. The Open Secret of Values: The Roles of Values and Axiology in Project Research. *Project Management Journal*. 2016. № 47 (3). P. 139-155. URL : https://www.researchgate.net/publication/306356110_The_Open_Secret_of_Values_The_Roles_of_Values_and_Axiology_in_Project_Research
 3. Cadrul de referință al Curriculumului Național. Aut.: Vladimir Guțu, Nicolae Bucun, Adrian Ghicov [et al.]; coord.: Lilia Pogolșa, Valentin Crudu; experți intern.: Ciprian Fartușnic, Daniel Petru Funeriu; Min. Educației, Culturii și Cercet. al Rep. Moldova. Chișinău : Lyceum, 2017.
 4. Schwartz D., Bransford J., Sears D. Efficiency and innovation in transfer. IA259-Royer(3).book. 2005. URL : <https://people.cs.vt.edu/~kafura/CS6604/Papers/Efficiency-Innovation-Transfer.pdf>
 5. Glossary in Reference Framework of Competences for Democratic Culture published by Europe Council (2018). URL : <https://ccd.intercultural.ro/glosar/>
-

УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Наталія АНТОНЕНКО,
*Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)*
Людмила ГАЛЬОНКО,
*кандидат біологічних наук,
Березнянський ЗЗСО
(заклад загальної середньої освіти) (Чернігів, Україна)*

Метою дослідження є актуалізація поняття «дозвілля» та «дозвільнева діяльність» молодших школярів. В умовах реформування освітньої галузі, де важливим завданням є підняття її на якісно новий рівень, питання організації дозвільневої діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти набуває в даний час особливої актуальності та значущості.

Для успішної реалізації дозвільневої діяльності учнів початкових класів необхідно створити відповідні організаційні умови закладів загальної середньої освіти, беручи за основу теоретичні та практичні напрацювання багатьох учених: І. Беха, В. Білоусова, С. Гончаренка, В. Демиденка, О. Савченко, Т. Скорик та ін.

Доведено, що вільний час є важливим чинником виховання особистості, її духовного ставлення і збагачення, зокрема на кращих зразках світової культури, народної художньої спадщини; традиціях, звичаях та обрядах українського й інших народів, що живуть на теренах України.

Варто зазначити, що поняття дозвільневої діяльності розглядається вченими по-різному: як цілеспрямована активність, що відповідає потребам і мотивам людини, що реалізується в системі культури і дозвілля [1]; як складова частина діяльності, що здійснюється людиною у вільний час і включає сукупність занять, що виконують функцію відновлення її фізичних, психічних і соціальних ресурсів [4, с. 19].

Характеризуючи поняття дозвільної діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти, варто зауважити, по-перше, на психологічні особливості молодших школярів, по-друге, на те, що даний вид діяльності учнів початкової школи є складовою частиною їх вільного часу і витрачається на задоволення культурних інтересів і потреб. Для молодшого шкільного віку є характерними значні зміни у психологічному складі дитини, зокрема, якісно змінюється її здатність до регуляції довільної поведінки. Поява нових форм поведінки безпосередньо пов'язана з навчальною діяльністю, яка, стаючи для дитини обов'язковою, визначає потребу дотримання цілої низки норм та правил, вимагаючи організованості, дисциплінованості та ін. Проте, знаходження дитини в загальноосвітньому закладі само по собі не забезпечує появу нових якостей, які об'єктивно необхідні для учнів і яких вимагають учителі та батьки. Вони потребують спеціальної організації, і тут виникає протиріччя: від дитини, яка щойно прийшла до школи, вимагають те, що тільки має сформуватися в умовах нової соціальної групи. Здатність дитини діяти довільно формується поступово, протягом усього періоду початкової

школи. Як і всі вищі форми психічної діяльності, довільна поведінка підпорядковується основному закону їх формування: нова поведінка виникає спочатку під час спільної діяльності з дорослим, який надає дитині особливості та засоби організації такої поведінки, і лише потім стає власним індивідуальним способом діяльності дитини [2; 4].

Отже, молодших школярів можна охарактеризувати як певну вікову групу, де основним видом діяльності є навчальна діяльність, де важливою складовою має бути вдало та методично грамотно побудоване спілкування. Іншою важливою характеристикою є приналежність до одного віку: молодших школярів об'єднують особи приблизно одного віку (6-10 років) і однакового рівня освіти (1-4 класи закладів загальної середньої освіти). Крім того, молодші школярі вирізняються від інших груп учнів низкою особливостей: формами організації своєї життєдіяльності, концентрацією в закладах загальної середньої освіти, локалізацією способу життя в стінах школи, в організації додаткової освіти, а також відносною самостійністю у виборі способів діяльності в навчальний і позанавчальний час [4, с. 21].

До соціально-психологічних характеристик молодших школярів також відносять: вид пізнавальної діяльності – навчальна діяльність; вид соціальної діяльності – спілкування; наявність специфічної субкультури [4, с. 24].

Своєрідність цієї субкультури визначається особливим характером пізнання, спілкування, реалізації соціальних ролей, організації життєдіяльності молодшого школяра. Досліджуючи особливості особистості школярів, Г. Сорока виділив чотири групи мотивів суспільно корисної праці:

1) адекватні суспільно значущому змісту праці, тобто орієнтовані на справу, потрібну для людей, а не престиж колективу або особисті інтереси;

2) колективістські, тобто пов'язані з боротьбою за першість класу або групи;

3) групової солідарності – відтісняє і соціальну значущість справи, і критичне ставлення до спільно виконуваної діяльності;

4) індивідуалістичні – це індивідуально-суспільна мотивація, що пов'язана з самоствердженням, але аж ніяк не з користолобством [3, с. 36].

Для педагогів важливим є розуміння особливостей типології спрямованості особистості молодшого школяра. Перший тип спрямованості особистості характеризується позитивним ставленням до суспільства і до себе. У другого типу спрямованості особистості молодшого школяра домінує егоїстична спрямованість, що виявляється в безумовно позитивному ставленні до себе і негативному до суспільства. До третього типу спрямованості особистості відносяться учні з депресивною спрямованістю. Вони повністю знецінюють себе і стримано ставляться до суспільства. Нарешті, четвертий тип спрямованості особистості молодшого школяра характеризується суїцидальною спрямованістю: для учня ні він сам, ні суспільство не мають жодної значущості.

Культурно-дозвільнева діяльність дітей молодшого шкільного віку має безліч сюжетів і соціально-громадських ролей. Неформальне спілкування молодших школярів може бути у вигляді вечірки; «блакитного вогника»; вечорів при свічках; «морських кают»; вечорниць; «театральної вітальні»; вечорів етикету; «Хороводу друзів» та ін.

Зроблено висновок, що культурно-дозвільнева діяльність дітей молодшого шкільного віку багатогранна і тому має здійснюватися за таким напрямками:

- спортивно-оздоровча діяльність, яка спрямована на вдосконалення фізичних якостей і розвиток фізичних здібностей дитини, присутній ефект змагальності і відкритості, а також формує ігровий характер;

- загально-інтелектуальна – передбачає формування позитивного ставлення до пізнавальної діяльності та знань як суспільної цінності;

- загальнокультурна – розкриває творчий потенціал і формує творчо активну особистість, здатну сприймати і оцінювати прекрасне в природі, побуті та інших сферах життєдіяльності.

Саме до важливих педагогічних чинників, що сприятимуть ефективній організації культурно-дозвільневої діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти варто віднести ігрові та розважальні заходи. Ігри за своєю структурою повинні бути нескладні, мати обмежену кількість можливих

учасників, але вони дозволяють в найбільшій мірі імпровізувати певні дії. Загалом, соціальна активність може здійснюватися у вигляді поширення знань, думок, ідей, художніх цінностей та іншої інформації для формування певних поглядів, емоційних станів, уявлень, а це може бути: спорт, танці, музика, перегляд фільмів у кінотеатрах або вдома, туризм, колекціонування, змагання, театральне дозвілля та ін.

Джерела:

1. Бобринська І. Змістовне дозвілля учнів під час літніх канікул. *Директор школи*. 2012. № 9. С. 51-55.

2. Міненко А.О., Скорик Т.В., Ананьєва А.В. Роль спостережень та екскурсій в реалізації компетентнісного підходу організації освітнього процесу в початковій школі. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*. 2019. Вип. 4 (160). С. 88-93.

3. Сорока Г.І. Організація виховної роботи: планування, аналіз, методичне забезпечення. Харків: Вид. група «Основа». 2005. 128 с.

4. Яременко Н.В. Дозвіллезнавство: навчальний посібник. Фастів: Поліфаст. 2007. 480 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Наталія БАХМАТ,

*доктор педагогічних наук, професор,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка (Кам'янець-Подільський, Україна)*

Метою дослідження є розгляд організації діяльності початкової школи в Україні та зарубіжних країнах в умовах пандемії. Розкрито особливості провадження освітньої діяльності в Україні, Литві, Естонії, Англії, Ірландії, Німеччині, Франції, Іспанії у період карантину. Незважаючи на нові спалахи коронавірусу в світі, школярі багатьох європейських країн з

1 вересня 2020 р. повернулися в класи. За час весняного карантину дорослі зрозуміли, що домашнє навчання через мережу Інтернет – це «все-таки зовсім не те, і треба постаратися не загубити навчальний рік» [1].

За рекомендацією міжнародних експертів, багато шкіл старалися тримати учнів в «бульбашках спілкування» в їх класах або групах упродовж навчального року, що передбачало навчання в одному приміщенні і мінімум контактів з іншими класами. Проаналізуємо як це відбувалося в країнах Європи та Україні. В Британії, Англії і Уельсі, Шотландії і Північній Ірландії починаючи з серпня і вересня до навчання у школі повернулися діти.

Департамент освіти Англії рекомендував, щоб в середній школі, тобто починаючи з тих, кому 11 років (це в Британії сьомий клас), всі носили маски в коридорах і інших загальних приміщеннях, де важко дотримуватися дистанції, але взагалі право вирішувати, чи потрібні маски, віддано було самим школам. Виняток становили школи в тих регіонах, де запроваджено локальний локдаун – там маски на перервах були обов'язкові – і для учнів, і для вчителів. На уроках ж маски не потрібно буде носити. В Британському Міністерстві освіти вважають, що не можна вчити дитину з закритим обличчям, і неможливо чекати від школярів, що вони будуть вчитися в масках. Заходи безпеки, звичайно, не обмежувалися одними масками: департамент освіти рекомендував школам, якщо була така можливість, тримати школярів в «бульбашках» їх класів або річної групи (наприклад, проводити уроки з усіх предметів для одного класу в одному приміщенні), розставити побільше флаконів з санітайзерами, постійно дезінфікувати ручки дверей і інші поверхні, до яких торкається багато людей, а також просить вчителів по можливості тримати дистанцію між собою і з учнями.

Шотландські школярі повернулися в класи вже в серпні. Класи в Шотландії розділені були, де можливо, на більш дрібні групи. Школи намагалися зробити так, щоб потоки на перервах не перетиналися, а найближчим часом уряд Шотландії збирається, як і в Англії, рекомендувати вчителям і всім

школярам, крім самих маленьких, носити маски в коридорах і загальних приміщеннях.

У Північній Ірландії навчання в школах почалося на останньому тижні серпня. Там теж маски були рекомендовані, але не обов'язкові, а учнів рекомендовано тримати в «класних бульбашках», тобто щоб вони весь день проводили в одному приміщенні зі своїми однокласниками і не спілкувалися з іншими класами. Крім того, в школах з'явилися звичайні атрибути епохи ковіду: маски, санітайзери і градусники на вході.

Україна навчання у школах відновила у вересні 2020 р. – першокласники залишилися без першого дзвоника в «червоних зонах». МОН України рекомендувало по можливості всі предмети викладати в приміщенні одного класу, а також проводити заняття на повітрі, на прикладі моделі «класних бульбашок» у Північній Ірландії. Антисептики, дезінфекція дверних ручок, провітрювання – це було обов'язковим атрибутом освітнього процесу.

В Естонії школи взагалі мають автономію, як у виборі програми і прийомів навчання, так і в боротьбі з COVID-19. Міністерство освіти Естонії дало школам свободу дій, а саме це стосувалося питання: «Які вживати заходи безпеки?». Міністерство освіти і Міністерство Охорони здоров'я Естонії тільки давали рекомендації: наприклад, радили (як і в інших країнах), по можливості розводити учнів в просторі і часі, тобто тримати один клас протягом дня в одному приміщенні та ін. Взагалі ж всі навчальні заклади в Естонії 1 вересня 2020 р. відкривалися як зазвичай, але влада рекомендувала їм бути готовими в разі нового серйозного спалаху знову, як навесні, перейти на дистанційне навчання.

У Латвії, де епідеміологічні обставини в вересні 2020 р. виглядала непогано, школи відкрилися 1 вересня, як зазвичай і навіть могли самі вирішувати, чи проводити церемонії «першого дзвоника». Але на випадок нового спалаху Міністерство освіти Латвії склало три плани роботи А, В і С – від майже повністю очного навчання до повного переходу на дистанційне навчання. В іншому міністерство давало латвійським школам приблизно ті ж рекомендації, що і в інших країнах: поділ потоків, дезінфекція, заняття на повітрі. Тільки маски носити було не обов'язково,

окрім того, Міносвіти пропонувало частину часу – наприклад, один день в тиждень – вчити школярів віддалено, причому ці дні повинні були бути у різних класах різними, щоб в школі одночасно була присутня менша кількість дітей.

Якщо говорити про Німеччину, там єдиного «Свята Знань» не має – навчальний рік в школах Німеччини почався не 1 вересня, а в серпні, причому в різних Землях – в різні дні. І вже на початку вересня 2020 р. тисячам німецьких школярів, знову довелось відправитися на карантин: число заражень в Німеччині, як і практично у всій Європі, зросло. Рекомендації школам, як захищатися від коронавірусу, в кожній німецькій землі – теж свої, і кожна школа сама вирішувала, яким з них слідувати. Хоча заходи, звичайно, багато в чому збігалися: маски, дезінфекція, провітрювання, зменшені класи-групи і поділ потоків.

У Франції, де число заражень теж швидко зросло на початку вересня 2020 р. французи ввели суворі обов'язкові правила для всіх. Всі учні коледжів і ліцеїв, тобто середніх (з 11 років) і старших класів, а також вчителі, повинні були носити маски. Всі школярі та вчителі повинні були мити або дезінфікувати руки мінімум кілька разів в день: перед входом в школу, перед вживанням їжі у шкільній їдальні, до і після кожної зміни, після відвідування санітарних кімнат і вдома після школи. Крім того, школярам і вчителям рекомендовано було чхати завжди в одноразові серветки (а школам – забезпечити запас серветок і урни), не обніматися і не вітатися за руку при зустрічі, і тримати дистанцію в один метр там, де це можливо.

В Іспанії була найважча ситуація порівняно з усією Європою. Число нових виявлених заражень коронавірусу за два тижні в серпні там склало 145 чоловік на 100 тисяч населення (у Франції – 51, в Британії – 21, в Німеччині – 16, в Естонії – 9, в Латвії – 2,7). Однак число важких хворих і смертей в Іспанії залишалось порівняно низьким, і школи в країні вирішено було відкрити – тільки не 1-го, а 4-го вересня 2020 р. При цьому всім учням, починаючи з шестирічного віку, наказано було носити маски, мити руки не менше п'яти разів на день і намагатися по можливості дотримуватися дистанції в півтора метра. На вході в школу вимірювали температуру; поверхні наказано було регулярно дезінфікувати, а приміщення – провітрювати. Якщо у

кого-то в іспанській школі виявлявся вірус, то на карантин відправлявся весь клас разом з вчителями, а якщо заражень виявлялося багато – по домівках відправляли всю школу.

Таким чином, можемо зробити висновок, що пандемія COVID-19 викликала найбільший за всю історію зрив освітнього процесу і вже зробила практично загальний вплив на учнів і діяльність педагогів, зокрема не тільки в Україні, а й у всьому світі, змінила форми та методи організації освітнього процесу в закладах освіти.

Джерела:

1. Про дистанційне навчання, закінчення навчального року, фінансування та плани (2020). *Освіта*. URL : <https://www.auc.org.ua/povyna/pro-dystanciynе-navchannya-zakinchennya-navchalnogo-roku-finansuvannya-ta-plany-intervyu-z>.

СЕРВІСИ LMS ПЛАТФОРМИ MOODLE ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Олена БЕСКОРСА,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(Слов'янськ, Україна)*

Метою дослідження є аналіз сервісів LMS платформи Moodle для організації ефективної комунікативної взаємодії учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання в закладах вищої освіти.

Доведено актуальність порушеної проблеми, враховуючи той факт, що в сучасному суспільстві, яке перебуває на інформаційній стадії свого розвитку, особливого значення набуває використання цифрових технологій у всіх сферах життєдіяльності. Особлива увага в умовах введення карантинних обмежень, спричинених розповсюдженням пандемії Covid-19, зосереджена на сфері освіти, оскільки перехід до дистанційної форми навчання спричинив появу нових викликів, а саме:

змінення ставлення педагогів до здійснення дистанційного навчання, підвищення професійного рівня в галузі використання цифрових засобів навчання, налагодження ефективної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу. Ці тенденції спричинили появу нового феномену інформаційного суспільства – «цифрова культура», формування якої в сучасних умовах має спричинити перехід до нової форми комунікації – мережевої або онлайн комунікації. Специфіка організації дистанційного навчання полягає в тому, що його результативність безпосередньо залежить від налагодження ефективної комунікативної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Опитування щодо організації дистанційного навчання під час карантину, проведене серед викладачів закладів вищої освіти, засвідчило, що близько 70 % закладів вищої освіти України використовують LMS платформу Moodle як основний засіб організації дистанційного навчання.

Теоретичні підвалини дослідження складають наукові праці вітчизняних і іноземних науковців: Н. Бахмат, Л. Варченко-Троценко, Л. Гаврілової, В. Кухаренка, Н. Морзе, Л. Панченко, А. Bates, M. Cacheiro-González, A. Medina-Rivilla, M. Dominguez-Garrido, M. Medina-Dominguez.

З'ясовано, що головною характеристикою освітніх платформ для організації дистанційного навчання є інтерактивність, зокрема А. Bates говорить, що використання LMS платформ в освітньому процесі розширює можливості традиційного навчання, урізноманітнюючи способи навчальної взаємодії та надаючи доступ до електронних освітніх ресурсів.

Спираючись на дослідження іноземних науковців M. Cacheiro-González, A. Medina-Rivilla, M. Dominguez-Garrido, M. Medina-Dominguez щодо можливостей здійснення комунікативної взаємодії в межах дистанційного курсу на електронній освітній платформі, встановлено, що ця інтеракція реалізується через використання таких сервісів:

- форум – електронний сервіс для здійснення комунікації викладача та здобувачів вищої освіти у дистанційному середовищі, що використовується для організації дискусії або коментування та здійснення рефлексії викладачами та здобувачами в асинхронному режимі.

- чат – сервіс для організації писемної взаємодії між учасниками освітнього процесу в режимі реального часу;

- веб-конференція – це сервіс, який використовується для проведення відео занять, що супроводжується демонстрацією наочності, а також обговоренням питань і коментуванням з боку викладача і здобувачів у чаті [1].

Усі ці сервіси для здійснення комунікативної взаємодії було запроваджено під час вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання іноземної мови» в дистанційній формі на базі LMS платформи Moodle ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». За допомогою сервісу веб-конференцій BigBlueButton розроблено та проведено серію онлайн лекцій із демонстрацією мультимедійних презентацій, комунікація на якій здійснювалася через використання веб-камери та мікрофона. Для забезпечення комунікативної взаємодії під час лекції здобувачі залучалися до онлайн дискусії, обговорення питань, вони брали участь в опитуванні, організованому в сервісі Mentimeter, конструктор онлайн опитувальник, який дозволяє отримати миттєвий зворотній зв'язок від аудиторії і інтегрується в освітні електронні платформи. Під час проведення онлайн лекцій її учасники активно взаємодіяли в текстовому чаті, ставлячи запитання лектору, даючи власну реакцію на питання лектора, обмінюючись корисними посиланнями тощо. Форум було використано для організації та обговорення виконання практичних завдань курсу. Безумовною перевагою форуму є те, що взаємодія на ньому відбувається в асинхронному режимі і здобувачі мають час для того, щоб надати аргументовані коментарі, що не завжди є можливим під час синхронної взаємодії. Кожен форум присвячено окремій темі й модерується викладачем або самими здобувачами.

Зроблено висновок, що залучення сервісів комунікативної взаємодії (форумів, чатів, веб-конференцій) під час організації дистанційного навчання залучає здобувачів до активної участі в онлайн обговореннях, що позитивно позначається на рівні сформованості професійної компетентності, а також сприяє формуванню навичок здійснювати онлайн комунікацію в дистанційному освітньому середовищі, а, відтак, і підвищенню

рівня цифрової культури здобувачів вищої освіти, що є частиною загальної культури сучасного інформаційного суспільства.

Ключові слова: дистанційне навчання, сервіси здійснення онлайн комунікації, форум, чат, веб-конференція, комунікативна взаємодія, LMS платформа Moodle.

Джерела:

1. Cacheiro-González, M. L., Medina-Rivilla, A., Dominguez-Garrido, M., and Medina-Dominguez, M. The Learning Platform in Distance Higher Education: Student's Perceptions. *Turkish Online Journal of Distance Education*. 2019. 20. pp. 71–95. doi: 10.17718/tojde.522387.

**ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНИХ ОРГАНІЗАТОРІВ
ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ
ПРИРОДНИЧОЇ ГАЛУЗІ»**

Надія БІЛОУСОВА,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)

Метою дослідження є виявлення ефективних графічних організаторів під час викладання навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої природничої галузі». Розкрито суть поняття «графічні організатори». Виявлено особливості їх використання під час викладання навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої природничої галузі». З'ясовано, що до графічних організаторів, які можна використовувати під час підготовки вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти відносяться: понятійна таблиця, таблиця «Аналіз ознак поняття», діаграми. Доведено значення використання графічних організаторів в освітньому процесі ЗВО. Зроблено висновок, що використання графічних організаторів в ЗВО під час підготовки вчителів початкових класів дозволяє структурувати, систематизувати, візуально

представляти інформацію, що полегшує процес її сприйняття, осмислення й відтворення і як результат підвищення успішності.

Графічні організатори – це візуальні засоби представлення інформації. Як відомо, людина за допомогою зору сприймає 90 % інформації. У наших очах знаходиться 70 % сенсорних рецепторів. Під час обробки візуальної інформації задіюється 50 % нейронів головного мозку. Продуктивність праці людини збільшується на 18 %, якщо вона працює з візуальною інформацією. У порівнянні з текстовою інформацією, візуальна запам'ятовується у 60000 разів швидше. «Один малюнок коштує 1000 слів, але він має бути хорошим» (Уільям Боуен). До графічних організаторів, які можна використовувати під час підготовки вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти відносяться: 1. Понятійна таблиця. 2. Таблиця «Аналіз ознак поняття». 3. Діаграми. 4. Інші.

Понятійна таблиця використовується для порівняння трьох чи більше ознак поняття за однаковими показниками та заповнюється впродовж уроку, пари або на окремих її етапах. За допомогою таблиці «Аналіз ознак поняття» студенти порівнюють об'єкти, позначають добре відому інформацію, зазначають власні припущення, які потім можуть бути спростовані, за допомогою знаків «+» або «-» позначають наявність ознаки.

На етапі актуалізації об'єкти обговорюються, на етапі усвідомлення змісту вивчається незнайомий об'єкт. На етапі рефлексії обговорюються всі об'єкти з таблиці з обов'язковим висновком про те, як же попередній аналіз двох знайомих об'єктів вплинув на припущення про третій об'єкт.

Діаграми являють собою графічне зображення, яке показує співвідношення між різними величинами у вигляді окремих геометричних фігур. Під час вивчення навчальних дисциплін практикуємо деревоподібні діаграми, діаграму Венна, колові діаграми тощо. Студенти мають змогу порівнювати об'єкти, процеси та явища, виділяючи спільні й відмінні властивості; візуально зображувати процеси в природі, які мають замкнений цикл; аналізувати проблему, виділяти причини й наслідки, робити висновки. Також під час навчання студентів використовуємо ланцюжки послідовностей, ментальні карти,

різні схеми, кола ідей, кроссенси, асоціативні кущі, кластери, круги Ейлера, дерево рішень, зведені таблиці, інфомапи, комікси тощо.

Отже, графічні організатори допомагають здобувачам освіти візуально представляти, структурувати інформацію на аркуші паперу, моніторі комп'ютера. За допомогою них викладач може не тільки пояснити складне поняття, а й допомогти студентам побачити причинно-наслідкові зв'язки між поняттями й явищами.

Джерела:

1. Графічні організатори. Онлайн-курс для вчителів початкової школи. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=KggNG30rsjA>

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Андрій ГУРАЛЮК,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В.О. Сухомлинського НАПН України
(Київ, Україна)*

Сучасне суспільство характеризується високим ступенем використання комп'ютерної техніки і масовою цифровізацією всіх сфер людської діяльності. Сьогодні використання ІКТ визначаються не тільки рівнем матеріальних ресурсів, а значною мірою, готовністю та здатністю особистості (суспільства в цілому) продукувати нові знання. Очевидно, що це залежить від освіти, яка покликана забезпечити особистісний та професійний розвиток кожного члена суспільства в умовах інформатизації. В епоху широкого застосування ІКТ система освіти повинна відповідати об'єктивним потребам розвитку інформаційного суспільства [1]. Якісна підготовка майбутніх фахівців загалом і соціономічних професій зокрема залежить від ряду педагогічних

умов, однією із найважливіших серед яких є побудова інформаційно-освітнього середовища (ІОС).

У педагогічному процесі умову розглядають як сукупність змінних зовнішніх і внутрішніх, природних, соціальних чинників, що впливають на її поведінку, психічний, фізичний, моральний розвиток людини, виховання та навчання, формування особистості [2, с. 243]. Таким чином, умови інтегруються з педагогічним процесом, утворюючи нове поняття – «педагогічні умови», які визначаються як обставини опосередкованої активності особистості, від виконання яких залежить і відбувається цілісний педагогічний процес професійної підготовки фахівців. Аналогічно до педагогічних засобів, педагогічні умови або їх система створюються педагогом з метою впливу на навчальний процес. Проте умова не зумовлює забезпечення чіткої причинної детермінованості результату, на відміну від засобу [3]. Її реалізація в освітньому процесі активізує його суб'єкти, що сприяє зростанню ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців.

Питання забезпечення якості здобуття освіти у вищих навчальних закладах майбутніми фахівцями соціономічних професій набуває особливої важливості у зв'язку із дедалі більшим поширенням відповідних видів діяльності в сучасному суспільстві. Виходячи з аналізу цілей освіти в різних країнах, можна відзначити, що кінцевою метою набуття освіти в розумінні постіндустріального суспільства є не засвоєння суми знань, а гармонійний розвиток особистості, що передбачає досягнення особистісного благополуччя.

Соціономічні професії, тобто професії типу «людина – людина» відрізняються особливостями умов, засобів, предмета і продукту праці. Головною ж відмінною рисою є те, що соціономічні професії характеризуються відсутністю єдиних і жорстких вимог до самого процесу профдіяльності і до продукту праці. У той же час до представників таких професій пред'являються високі вимоги, відповідно до того, що об'єктом праці виступають інші люди.

Інформаційні технології, особливо в умовах віддаленого навчання, вимагають систематичного і зваженого їх застосування: використання спеціального програмного

забезпечення, тренажерів, симуляторів тощо. На сьогодні не існує однозначного розуміння що таке ІОС, проте очевидно, що загалом під ІОС маються на увазі системні сукупності, такі, що «забезпечують організацію педагогічного процесу на базі інформаційних комунікаційних технологій. При цьому в різних пропорціях у відповідних визначеннях присутні технологічний і педагогічний аспекти» [4]. Впровадження ІОС може забезпечити системне сприйняття гуманітаріями процесу цифровізації, а відтак сприяти підвищенню конкурентоспроможності майбутніх фахівців соціономічних професій на ринку праці.

Відзначимо, що професії соціономічного типу вимагають від фахівців посиленого розвитку ряду специфічних психологічних якостей і здібностей, серед яких комунікативні здібності; емоційна стійкість; емпатія; організаторські здібності та ін. Саме цілеспрямований розвиток цих здібностей має бути пріоритетом у реалізації інформаційно-освітнього середовища підготовки фахівців соціономічних професій у закладах вищої освіти.

Джерела:

1. Жук О.Л., Сиренко С.Н. Виртуальна образовательная среда ВУЗа как фактор личностно-профессионального развития будущего специалиста. *Педагогическата среда в университета като пространство за професионално-личностно развитие на бъдещия специалист*. 2011. Т. 1. С. 133-137.

2. Словник-довідник з професійної педагогіки / ред.-упоряд. А. В. Семенова. Одеса : Пальміра, 2006. 272 с.

3. Іванова О.М. Підвищення інформаційно-комп'ютерної компетентності педагогів. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2010. № 2. С. 22-30.

4. Панченко Л.Ф. Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.10. Луганськ, 2011. 508 с.

ПРОБЛЕМА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Наталія ДЕМЧЕНКО,
кандидат педагогічних наук, доцент,

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)*
Дарія ГОЛОЩАПОВА,
*магістрантка I року навчання спеціальності «Менеджмент»,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)*

В умовах формування системи неперервної освіти, дистанційна освіта є оптимальною формою випереджального навчання, професійної підготовки та перепідготовки, зокрема і працівників сфери освіти. Дистанційна форма навчання дозволяє закладам вищої освіти реалізувати такі завдань як забезпечення конституційного права громадян на здобуття вищої освіти, забезпечення якості та ефективності освітнього процесу, розширення можливостей доступу здобувачів вищої освіти і слухачів до якісного навчання за відповідними програмами, забезпечення індивідуалізації освітнього процесу відповідно до потреб здобувачів освіти, забезпечення контролю якості освіти тощо.

Окремим аспектам проблеми дистанційного навчання присвячені дослідження С. Архангельського, Л. Виготського, П. Гальперіна, С. Гончаренка, Г. Костюка, О. Матюшкіна, М. Махмутова, Є. Полота, Н. Талізної. Питання формування системи дистанційного навчання вивчали О. Кірсанов, Ч. Куписевич, І. Огородніков, О. Пехота, Л. Романишина, П. Сікорський, І. Харламов тощо.

В Україні дистанційна форма освіти почала впроваджуватись з 2000 року і регулювалася Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні і Положенням про дистанційну освіту МОН України, яке затверджено Наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 р.

Положення про дистанційне навчання, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466, під дистанційним навчанням розуміє «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому

середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [3].

Дистанційна форма навчання у цьому документі визначається як «форма організації навчального процесу у закладах освіти (ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ, ЗНЗ), яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний рівень» [3].

Стаття 49 Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» говорить, що дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

О. Коргут розглядає дистанційне навчання через призму технологічного підходу. І наводить таке означення «дистанційне навчання – сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами, а також у процесі навчання [2].

Дослідниця здійснює аналіз організаційно-методичних й організаційно-технологічних моделей дистанційного навчання. До організаційно-методичних моделей дистанційного навчання вчена відносить такі як навчання по типу екстернату, навчання на базі одного університету, співробітництво декількох навчальних закладів, автономні освітні установи, спеціально створені для цілей дистанційної освіти, автономні навчальні системи, неформальне, інтегроване дистанційне навчання на основі мультимедійних програм; до організаційно-технологічних моделей: одинична медіа, мультимедіа, гіпермедіа, віртуальні університети, створені університетами навчальні сервера.

Таким чином, необхідно відзначити, що перевагами дистанційної форми навчання є можливість навчатися у будь-

який час та в будь якого місці, отримувати знання без відриву від основної діяльності, опрацьовувати матеріал у власному темпі та з урахуванням власної траєкторії навчання, мати вільний доступ до навчальних ресурсів і матеріалів, доступність різноманітних форм навчання (навчання on-line та off-line) тощо.

Джерела:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» від 18.12.2019 № 392-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-20#n227>.

2. Корбут О.Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспектив. URL : <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1123>.

3. Положення про дистанційне навчання, яке було затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.

4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПОЗААУДИТОРНИЙ ЧАС

Ігор ДОНЕЦЬ,

*кандидат педагогічних наук, лейтенант внутрішньої служби,
Академія Державної пенітенціарної служби (Чернігів, Україна)*

Віктор РЯБЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Академія Державної пенітенціарної служби (Чернігів, Україна)*

Максим КОСТЮЧЕНКО,

*лейтенант внутрішньої служби,
Академія Державної пенітенціарної служби (Чернігів, Україна)*

Метою дослідження є актуалізація складних та невизначених умов, що склалися у сучасному соціумі та молодіжному середовищі, зокрема, (низький рівень фізичних якостей у більшій частини молоді, нехтування здоровим

способом життя, шкідливі звички, що спричиняють ряд передчасних захворювань та ін.) та пошук, обґрунтування, визначення й впровадження заходів, які сприятимуть підвищенню фізичної активності та формуванню фізичної культури студентів ЗВО в позааудиторний час.

Для успішного формування фізичної культури студентів, необхідно створити відповідні організаційні умови в закладах вищої освіти: створення належної матеріальної спортивної бази в закладах вищої освіти для здійснення позааудиторної форми з фізичного виховання; організація діяльності спортивних секцій, клубів, активних спортивних груп за видами спорту та ін.

Доведено, що важливої уваги потребують студенти перших курсів для забезпечення ефективної адаптації до нових умов освітнього простору ЗВО та соціалізації особистості загалом. Тому, кафедрам фізичного виховання відводиться дуже важливе завдання – залучення молоді до різного виду спортивних та оздоровчо-спортивних занять. Варто зазначити, що саме дана вікова категорія молоді 17-18 років (першокурсники) активно зацікавлюється заняттями в спортивних секціях, але ця категорія молоді не викликає інтересу в спеціалістів-тренерів та спеціалізованих спортивних клубів тому, що в цьому віці майже не можливо швидко й активно розвинути фізичні якості й підвищити спортивну майстерність людини [2; 4].

Сучасний викладач фізичного виховання закладу вищої освіти при організації позааудиторних форм роботи зі здобувачами має можливість впливати на студента в режимі особистісно-розвиваючого діалогу, пропонуючи йому необхідні знання, форми і види занять, формуючи переконання, мотивацію до індивідуальної фізкультурно-оздоровчої діяльності. З розвитком у студента правильних поглядів на власну фізичну культуру він із пасивного об'єкта перетворюється у суб'єкт розвитку індивідуальної оздоровчої траєкторії.

Виявлено, що відношення студентів до фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої позааудиторної діяльності залежить від фахової підготовки викладача фізичної культури до керівництва і управління фізкультурно-оздоровчою діяльністю студентів у закладах вищої освіти. Таким чином,

фізична культура успішно формується за допомогою правильно й професійно організованого освітнього процесу та позааудиторного навчання. Варто зауважити, що якщо ЗВО має відповідні організаційно-педагогічні, технічні та спортивні можливості, то це є ще і додатковим профорієнтаційним засобом для майбутніх здобувачів [1; 3].

Зроблено висновок, що до важливих педагогічних умов, що сприятимуть формуванню фізичної культури студентів ЗВО у позааудиторний час, варто віднести:

- сформованість позитивної мотивації до фізкультурно-оздоровчої діяльності та установка на активну участь в позааудиторній роботі з формування фізичної культури;
- відповідний рівень сформованості практичних знань, умінь і навичок з фізичного виховання для організації ефективної самостійної роботи студентів з фізичної підготовки;
- наявність стійкого інтересу, усвідомлення важливості та мотивації до здорового способу життя;
- особистісно-орієнтована спрямованість позааудиторної роботи з формування фізичної культури студентів;
- постійний пошук ефективних методик і технологій формування фізичної культури студентів в позааудиторний час.

Саме створення відповідних організаційно-педагогічних умов сприятиме формуванню фізичної культури студентів закладів вищої освіти у позааудиторний час.

Джерела:

1. Донець І.О., Кійко Т.Б. Формування в майбутніх вчителів фізичної культури компетентності використання здоров'язберігаючих педагогічних технологій в освітніх закладах. *Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту: матеріали XI Міжнародної наукової конференції пам'яті А.М. Ланутіна* (18-19 жовтня 2018 року, м. Чернівці), 2018. С. 101-102.

2. Ковальчук Г. П., Присакар В. В. Педагогіка фізичної культури : Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2012. 424 с.

3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

4. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність –

здоровий спосіб життя – здорова нація» : Указ Президента України від 9 лютого 2016 року, № 42/2016 URL : <https://www.president.gov.ua/documents/422016-19772>

РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВПРАВ З КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ У ПРОГРАМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА

Раїса ДРУЖЕНЕНКО,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
Київський університет імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна)*

У межах освітньої програми магістерської підготовки майбутніх учителів-словесників комунікативно-прагматичний аналіз тексту увиразнює і розширює межі традиційного розуміння лінгвістичного аналізу, забезпечує опрацювання тексту як комунікативної події, що сприяє формуванню професійної компетентності фахівця.

У лінгвістичному й дидактичному дискурсі спостерігаємо фрагментарне висвітлення указаної проблеми у працях Ф. Бацевич, Н. Болотнової, С. Єрмоленко, Т. Єщенко, І. Кухарчук, С. Одайник, М. Оліяр, С. Омельчук, М. Пентилюк, Т. Симоненко, Н. Шульжук. Аналіз сучасної наукової бази з досліджуваної проблеми дозволяє зробити висновок про належне теоретичне осмислення понять «комунікативно-прагматичний (або прагматичний) підхід», «комунікативно-прагматичний (прагматичний) аналіз» до вивчення мовних явищ у системі навчання, проте відсутність практико орієнтованих напрацювань. *Метою статті* є наукове обґрунтування необхідності й можливості врахування прагматичного аспекту у межах традиційного лінгвоаналізу тексту та репрезентація системи прагматично орієнтованих вправ аналітичного характеру.

В обґрунтуванні сутності комунікативно-прагматичного аналізу тексту як виду навчальної діяльності спираємося на наукові положення з лінгвістики тексту (Н. Болотнова,

Н. Валгіна, Т. Должикова, Т. Єщенко, Л. Мацько, Т. Мілева, Т. Терновська), лінгвістичної прагматики (Ф. Бацевич, Л. Безугла, Н. Кондратенко, Т. Космеда, М. Олешков, Г. Почепцов, І. Сусов, Н. Формановська, С. Шабат-Савка, І. Шевченко), функційного і прагматичного синтаксису (І. Вихованець, М. Вінтонів, М. Всеволодова, О. Доценко, А. Загнітко, Н. Золотова, О. Мельничук, М. Плющ).

Природу, сутність, мету, завдання, принципи, шляхи реалізації комунікативно-прагматичного аналізу функційних мовних одиниць у межах тексту чи дискурсивного фрагменту обгрунтували раніше [2]. Відповідно, розроблено й апробовано систему вправ аналітичного характеру, що відповідають методології комунікативно-прагматичного аналізу тексту.

Найбільший простір для реалізації відповідних теоретичних положень та формування практичного досвіду має, на наш погляд, дисципліна «Лінгвістичний аналіз тексту», що входить до навчального плану з підготовки магістерського освітнього рівня. У розробленні вправ радимо спиратися на текст педагогічного дискурсу, що є, з одного боку, умовою занурення студента у природу майбутньої професії, а з іншого – прикладом успішних і неуспішних професійних ситуацій, що є мотивацією для формування культурного мовлення, грамотної комунікації. Наведемо приклади завдань до вправ з комунікативно-прагматичного аналізу.

1. Прочитайте вступні статті до підручників О.В. Заболотного, В.В. Заболотного «Українська мова. 5 клас» (2018) і М.Я. Плющ, В.І. Тихоші, С.О. Карамана, О.В. Караман «Українська мова. 10 клас» (2010). Зіставте їх з погляду реалізованих комбінацій мовленнєвих актів. Яким видам простого речення вони відповідають? Зробіть висновок про необхідність урахування адресата мовлення у комунікативній ситуації.

2. Ознайомтеся із текстом реклами про навчання української мови, взятої із соціальної мережі «Фейсбук», та репліками-коментарями адресатів. Визначте комунікативну мету висловлювання. Чи досягнуто автором тексту реклами перлокутивного ефекту? Проаналізуйте використання комунікативних видів простого речення та їх відповідність

класам мовленнєвих актів. Які класи мовленнєвих актів переважають?

3. Ознайомтеся з інформативним наповненням блогів соціальної мережі «Facebook», що є фрагментами педагогічного професійного дискурсу. З'ясуйте практичне спрямування блогів, потенційного адресата. Порівняйте прагматику синтаксичного рівня заголовків до дописів: які конструкції простого речення використовуються? яким класам мовленнєвих актів вони відповідають? яка їхня іллокутивна сила? Визначте синтаксичну домінуючу заголовків стрічки новин.

4. Проаналізуйте стрічку новин освітнього блогу соціальної мережі «Facebook» з погляду тактико-стратегічного комунікативної поведінки адміністраторів-адресантів як комбінації мовленнєвих актів.

5. Прогляньте відеоролик за посиланням (<https://www.youtube.com/watch?v=gwvToV5YWuI>). Яка його мета? Оцініть потенційного адресата. Напишіть коментарі, використовуючи різні типи простого речення. Які мовленнєві акти ви реалізували? Озвучте коментарі у групі. Здійсніть самоаналіз з погляду досягнення перлокутивного ефекту на вас автором відеоролика.

6. Прочитайте фрагмент педагогічного дискурсу. Хто є ініціатором комунікативного акту? Яка комунікативна мета вчителя? Проаналізуйте дотримання принципу Кооперації вчителем: комбінацією яких комунікативних стратегій він користується? у яких синтаксичних конструкціях реалізовано мовленнєві акти? чи є вони ефективними з погляду досягнення мовцем комунікативних інтенцій?

Висновок. Реалізація вправ з комунікативно-прагматичного аналізу тексту дозволяє зробити висновок про необхідність створення методичного посібника, в якому б вправи мали системний характер.

Джерела:

1. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної прагматики. К. : Академія. 2011. 304 с.

2. Дружененко Р.С. Теоретичне обґрунтування комунікативно-прагматичного аналізу простого речення як прийому навчання синтаксису студентів вищих педагогічних

ВИЩА ОСВІТА ДАНІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Лариса ДУБРОВСЬКА,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)*

Метою дослідження є розкрити педагогічні умови технології взаємодії і сім'ї. Доведено, що на засадах технології взаємодії була розроблена концепція модернізації освіти, яка була покладена в основу розробки Концепції Нової української школи. У цих умовах визначилися нові рамки побудови освітньої траєкторії розвитку дитини на засадах технології взаємодії. Про актуальність дослідження технології взаємодії свідчить сфера вивченості даної проблеми як у закордонній, так і у вітчизняній практиці. Вітчизняну практику досліджень технології взаємодії можна розділити на кілька груп: теорія діяльності (С.Л. Рубінштейн, Л.С. Виготський); теорія розвитку освітнього закладу (В.С. Лазарєв, І.М. Шамова); теорія педагогічного менеджменту (В.С. Лазарєв, М.М. Поташник, К.М. Ушаков, Л.І. Фішман); педагогічні ідеї з проблеми взаємозв'язку сім'ї та школи (А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, І.А. Хоменко); основні положення концепцій технології взаємодії (А.В. Ветров, В.Н. Якинінець), у тому числі в сфері освіти (В.Ю. Выборнов, Л.М. Глебова, Е.К. Кашленко). Вивчення проблеми технології взаємодії «школа-батьки-учень» знайшло відображення в дисертаційних дослідженнях (А.Ю. Гранкін, Г.І. Клімантова і ін.). Проте, на сьогоднішній день не існує наукових досліджень педагогічних умов розвитку дитини на засадах технології взаємодії школи з батьками в умовах НУШ.

Педагогічні умови реалізації технології взаємодії школи з батьками в умовах НУШ: «Оптимізація учительсько-

батьківської взаємодії на засадах партнерства», як перша педагогічна умова взаємодії, закладає основи партнерських відносин між учителем і батьками і визначає напрямки подальшої роботи. Партнерство як найвища форма співпраці, яка дає людині можливість осягати та відтворювати у формуючій діяльності конструктивний соціальний досвід та виражається в пробудженні й розвитку реальних можливостей партнера до самореалізації. Співпраця – тип взаємовідносин людей між собою в процесі діяльності, що характеризується узгодженістю, злагодженістю думок і дій. Педагог повинен вміло будувати суб'єкт-суб'єктні стосунки через партнерську активність у взаємодії; цілеспрямовано формувати ініціативність співрозмовника; забезпечувати єдність учасників діалогу, створюючи спільне поле взаємодії і формуючи почуття «ми»; орієнтуватися на відповіді партнера взаємодії, продовжувати його думки, а не відкидати їх; змінювати настанови на поради, активізуючи зацікавленість батьків у них.

Другою важливою умовою є «Розробка та реалізація авторської програми батьківських студій з використанням інноваційних форм і методів». Залучення батьків до процесу формування їх педагогічної культури можливе за наповнення змісту програми батьківських студій та відповідних зустрічей мотиваційною спрямованістю та варіативністю. Формування, підкріплення і розвиток батьківських мотивів найефективніше здійснювати за варіативної інноваційної діяльності.

Педагогічні інновації – це результат пошуку оригінальних нестандартних рішень, творчого розв'язання різноманітних освітньо-виховних проблем. Саме інноваційні процеси є механізмом інтенсивного розвитку школи і педагогіки.

Наступною умовою реалізації технології взаємодії школи з батьками в умовах НУШ є «Особистісно-професійний розвиток учителів щодо роботи з батьками молодших школярів». У процесі особистісно-професійного розвитку вчителя початкової школи відбувається розкриття і збагачення його внутрішнього потенціалу. Збагачення особистісно-професійного розвитку вчителя характеризується домінуванням потреб самореалізації, самовдосконалення, розширенням кола пізнавальних інтересів, підвищенням рівня педагогічної майстерності тощо. Однією з

важливих якостей, умов успішності учителя як професіонала є готовність до формування педагогічної культури батьків.

Зроблено висновок, що технологія взаємодії є необхідною умовою на етапі соціалізації учнів. Застосування технології взаємодії дозволяє школі та сім'ї спільно вирішувати проблеми в сфері дитинства, спільна робота сім'ї і школи – процес спілкування, відносин, зв'язку між суб'єктами освітнього процесу, спрямований на формування педагогічної культури батьків, ефективність якої можлива за дотримання вищеозначених педагогічних умов.

Джерела:

1. Кравчинська Т.С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. *Підготовка керівних та педагогічних кадрів для реалізації Концепції Нової української школи*: матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 6 квіт. 2017 р.). Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 85-88.

2. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей». URL : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>.

3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL : <https://www.nmc.od.ua>.

4. Коханова О.П. Психологія партнерської взаємодії в освіті : навчально-методичний посібник. К. : Вид-во ПП Щербатих О. В. 2011. 104 с.

5. Кравченко Т.В. Школа і сім'я: педагогічні проблеми співробітництва. Київ : Педагогічна думка, 2010. 124 с.

6. Савченко С.В. Педагогіка партнерства у проєкті Концепції «Нової української школи». Режим доступу : <https://www.slideshare.net/ippokubg/ss-67119769>

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В МОЛОДШІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НУШ

Валерій ДУБРОВСЬКИЙ,

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)*

Метою дослідження є познайомитися з методами навчання, що допоможуть урізноманітнити навчання і зробити його сучасним. Доведено, що у контексті світових тенденцій розвитку освіти вітчизняна школа тримає курс на побудову освітнього процесу, у якому акценти зміщені від накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення і розвиток в учнів здатності діяти, застосовувати досвід у проблемних обставинах.

Мета освіти пов'язана із формуванням в учнів ключових компетентностей, одержала свій розвиток у Державному стандарті початкової освіти (2018 р., зі змінами в 2019 р.).

Наскрізною метою навчання математики є формування математичної та інших ключових компетентностей; розвиток мислення, здатності розпізнавати і моделювати процеси та ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів.

Ефективне викладення математики в школі не можливе без пошуків нових шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів. Одним із найперспективніших шляхів виховання активних учнів, озброєння їх необхідними уміннями і навичками є впровадження активних форм і методів навчання.

Створення сучасного освітнього середовища – одна із складових формули НУШ. Сучасне життя висунуло перед суспільством запит на виховання активної, творчої особистості, здатної приймати сміливі, нестандартні рішення. Виховати таку особистість можна лише з використанням активних методів навчання.

Сторітеллінг – це мистецтво цікавої розповіді. Мейкерство – це створення чогось своїми руками. Дослідницьке навчання метод проектів змішане навчання: навчання у школі, що поєднується з онлайн-навчанням.

Математичний похід (Алессандра Кінг) – спосіб опанування змісту математичних законів шляхом спостереження за проявами закономірностей в навколишньому середовищі, поза шкільним кабінетом. Така форма навчання дозволяє учням зрозуміти важливість і корисність для повсякденного життя теоретичних відомостей з математики, які були отримані під час уроку в класі.

Для дітей молодшого шкільного віку властиве емоційне сприйняття. Тому, ймовірно, геометричні фігури швидше запам'ятаються, якщо їх відобразити за допомогою певних звіряток чи емоційних личок.

Згідно з вимогами НУШ, таблиця множення в українських школах буде вивчатися лише з 4 класу. 7 математичних трюків (А. Бенджамін та М. Фермер) «Магія чисел» і запозичених з японської методики: Множення на 9; Множення за японським методом; Додавання звичайних дробів з чисельником, який дорівнює 1; Метод «Метелик» для складання та віднімання дробів; Множення будь-якого числа на 11; Множення двозначних чисел; 7. Як легко обчислити відсоток від числа.

Нумікон – дієвий та інклюзивний підхід до викладання математики, розроблений Оксфордським університетом. Він розвиває математичні навички та задіює одразу декілька органів чуття (мультисенсорний метод). Принцип наочності втілюється у нуміконі повної мірою: розмаїття фігурок, що символізують числа, сприяють якісному засвоєнню основ математики, розвитку дрібної моторики рук, уваги, логічного мислення та пам'яті. Основа Нумікону – різнокольорові фігурки з отворами, де останні демонструють числа від 1 до 10 [6]

П'ять ігрових прийомів, які допоможуть зробити урок цікавим:

1. Прийом «Так чи ні» Вчитель загадує певне число, літературного героя, явище природи тощо, а задача учнів віднайти відповідь. Головна умова – учні мають послідовно задавати.

2. Прийом «Здивуй-но!» Вчитель задає учням, здавалося б, просте запитання, над яким вони і не замислювались. А після припущень школярів повідомляє їм цікавий факт на цю тему.

3. Прийом «Фантастична домішка» Прийом передбачає перенесення навчальної ситуації у незвичайні умови або середовище.

4. Прийом «Ігрова мета» Вчитель пропонує учням виконати ряд однотипних завдань у форматі змагання між командами класу. Перемагає група учнів, яка перша та безпомилково виконає поставлену задачу.

5. Прийом «Знайди помилку» Вчитель викладає матеріал з теми уроку зі свідомо прихованою помилкою. Задача учнів виявити її одразу і пояснити, в чому саме хибність твердження [1].

Зроблено висновок, що учитель початкових класів має право та змогу вільно вибирати будь-який ефективний та раціональний, на його думку, метод, прийом і технологію навчання учнів.

Джерела:

1. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки: свобода вибору. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність : посібник для вчителя. 13-е видання. Х. : Вид. група «Основа», 2015.112 с.

2. Годованюк Т.Л. Метод навчальних проєктів в курсі методики навчання математики. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pednauk/2010_2/295.pdf/

3. Ігнатенко М. Сучасні освітні технології. *Математика в школі*. 2013. № 4. С. 2-6.

4. Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.). К., 2009. 404 с.

5. Онопрієнко О. Компетентнісно орієнтована освіта в дії: уроки для стійкого розвитку. *Початкова школа*. 2011. № 1. С. 53-59.

6. Професійний розвиток вчителів математики: ідеї та методики викладання електронний журнал. URL % <https://nfuok.com.ua/>

7. Савченко О.Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра: посібник. К. : Педагогічна думка, 2014.176 с.

ГЕНЕЗИС УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В ХІ–ХVІ СТ. У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Микола Євтух,

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
Інститут педагогіки Національної академії педагогічних
наук України (Київ, Україна)*

Проаналізовано генезис університетської освіти в країнах Західної Європи в XI–XVI столітті. Досліджено динаміку розвитку університетів. Перші університети середньовічної Європи стали альтернативою середньовічній схоластиці та були орієнтовані на самовдосконалення особистості. Визначний вплив на університетську освіту епохи Відродження справили вчені-гуманісти, на думку яких особистість у процесі навчання мала набувати здатності активно мислити та самостійно пізнавати оточуючий світ.

У XVI столітті у Західній та Центральній Європі розпочався широкомасштабний суспільний рух – Реформація, представники якого мали своє розуміння шляхів розвитку освіти. Проголошено принцип індивідуальності, «самості» людини, отже, у центрі уваги постала особистість, яка несе відповідальність перед Богом.

Метою визначено дослідження генезису університетської освіти у XI–XVI столітті в країнах Західної Європи. Завданнями стали: дослідження динаміки виникнення європейських університетів у вказаний період; розгляд діяльності провідних університетів у вказаний період; дослідження розвитку університетів у період Відродження та впливу Реформації на університетську освіту. Методологічну основу статті складають філософські, психологічні, педагогічні теорії та положення, які розкривають концептуальні підходи стосовно досліджуваної проблематики. Наукова новизна полягає у тому, що дослідження проблематики генезису університетської освіти, дозволяє звернутись до досвіду накопичення людством організації роботи закладів вищої освіти, що дає можливість осмислити і зрозуміти витоки організації вищої освіти сьогодення.

Висновки. Університет став продуктом середньовіччя, і мав багато спільного в задачах і організації з давньою «вищою школою». До XV століття університети були загальноєвропейськими носіями науки і освіти. В цілому, в XV–XVI століттях розвиток університетської освітньої системи характеризувався різноспрямованими тенденціями. З одного боку, не дивлячись на складні перебудовні процеси, вища школа істотно зміцнила свої позиції. Розширилася соціальна база університетського руху, усталилися зв'язки університету з

владними структурами, зріс його вплив на суспільне життя. Університети все глибше вросли в пори суспільства. З іншого – в розвитку вищої школи чітко наміtilись негативні тенденції. Університети втрачали свою академічну свободу, втручання держави в університетські справи тягло за собою посилення ідеологічного контролю.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Ірина ЖОРОВА,
*доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської
обласної ради (Херсон, Україна)*

Національна система освіти на початку третього тисячоліття характеризується зміною освітньої парадигми, оновленням змісту та технологій навчання. Концепція Нової української школи основними компонентами формули оновлення визначає: новий зміст та структуру освіти; педагогіку партнерства; умотивованого учителя; орієнтацію на учня; виховання на цінностях; автономію школи і якість освіти; справедливе фінансування і рівний доступ; сучасне освітнє середовище [1]. У зазначеній формулі провідна роль належить професійній компетентності керівника закладу освіти та педагога, які безпосередньо реалізують освітні новації.

У зв'язку з цим *актуалізується проблема* підготовки сучасних менеджерів освіти до управління закладом освіти в умовах запровадження Нової української школи. Актуальність проблеми розвитку професійної компетентності менеджерів освіти пояснюється потребою в розв'язанні протиріччя, яке виникло між сучасними вимогами до професійної діяльності менеджера освіти як цілісної особистості, суб'єкта освітнього процесу, здатного до саморозвитку, конструювання й упровадження гуманістичних педагогічних систем і технологій та реальним рівнем його професійної компетентності в

розв'язанні освітніх завдань, ухваленні управлінських рішень. Саме менеджери освіти мають стати рушійною силою відродження та створення якісно нової національної освіти.

У сучасному розумінні менеджер освіти – це професіонал-управлінець, що здійснює організацію і координацію діяльності колективу на науковій основі. Саме на нього покладається відповідальність за розроблення, ухвалення й виконання рішень, спрямованих на забезпечення ефективного виконання завдань, які стоять перед педагогами і закладом освіти.

Головними завданнями менеджера будь-якого рівня та в будь-якій організації є: визначення мети управління, стимулювання, комунікація й контроль. Управління передбачає виконання таких функцій, як планування, організація, координація, мотивація, контроль та інших, що забезпечує умови для продуктивної й ефективної праці зайнятих в організації працівників і отримання результатів, які б відповідали поставленим цілям. Водночас варто наголосити, що спрямованість управлінської діяльності керівника закладу освіти є педагогічною за своєю сутністю, адже навіть тоді, коли керівник вирішує господарські або фінансові завдання, він робить це, маючи на увазі досягнення кінцевої педагогічної мети.

У контексті реформування національної системи освіти: реалізації Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи, що передбачають збільшення автономії закладу освіти та академічної свободи вчителя, змінюються вимоги до професійних якостей керівника закладу освіти. Професійна компетентність менеджера обумовлює ефективність його дій не тільки у освітній діяльності, а й управлінській, фінансово-економічній, адміністративно-господарській, проєктній, інноваційній тощо. Тому сучасний менеджер освіти повинен володіти глибокими теоретичними знаннями й практичними вміннями, продукувати та реалізовувати інновації, бути професійно компетентним. Зміст професійної компетентності керівника закладу освіти визначається як сукупність систематичних науково-філософських, суспільно-політичних, психолого-педагогічних, предметних та спеціально-

функціональних знань і вмінь, відповідних особистісних якостей, необхідних для ефективної професійної діяльності.

Результати дослідження особливостей професійної діяльності менеджерів освіти, проведеного Т.М. Сорочан показали, що професіоналізм управлінської діяльності є сукупністю компетенцій (функційна, соціально-педагогічна, соціально-економічна, інноваційна, фасилітативна), що дають змогу керівникові школи професійно здійснювати управлінську діяльність у сучасних соціально-економічних умовах з урахуванням особливостей об'єкта управління, пов'язаних з розв'язанням педагогічних завдань (із навчанням, вихованням і розвитком особистості учня) [3, с. 171-172].

Запровадження Концепції Нової української школи змінює освітню парадигму, розширює й видозмінює зміст і механізми управлінської діяльності, а відтак зумовлює оновлення змісту професійних компетентностей керівника закладу освіти.

Варто зазначити, що в керівника закладу освіти насамперед мають бути сформовані компетентності, необхідні для здійснення ефективної педагогічної діяльності, оскільки управлінські функції реалізуються безпосередньо в освітньому середовищі. Зокрема, Типова навчальна програма для підготовки вчителів Нової української школи визначає профілі базових компетентностей педагогічних працівників, що містять основні індивідуально-особистісні та професійно-діяльнісні якості, необхідні для успішного виконання стратегічної мети та завдань реформування початкової освіти: професійно-педагогічну компетентність, соціально-громадянську компетентність, загальнокультурну компетентність, мовно-комунікативну компетентність, психологічно-фасилітативну компетентність, підприємницьку компетентність, інформаційно-цифрову компетентність [4].

Однією з основних функцій управлінської діяльності є організація. З огляду на це змістове наповнення професійної компетентності керівника, який відповідає за організацію діяльності закладу освіти, також повинно враховувати знання сутності й особливостей педагогічної діяльності. Професійний стандарт «Учитель початкових класів» передбачає реалізацію таких трудових функцій: планування і здійснення освітнього процесу; забезпечення і

підтримка навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині; створення освітнього середовища; рефлексія та професійний саморозвиток; проведення педагогічних досліджень; надання методичної допомоги колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів закладу загальної середньої освіти; узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті; оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу ЗСО [2].

Забезпечення продуктивної власне управлінської діяльності передбачає сформованість у керівника таких професійних компетентностей, як управлінська компетентність (володіння сукупністю спеціальних знань і вмінь у галузі управління та менеджменту в умовах Нової української школи, підґрунтям якої є педагогіка партнерства, готовність до інновацій, нові освітні стандарти, автономія школи і вчителя); андрагогічна компетентність (готовність застосовувати технології модерації, фасилітації, наставництва у роботі з вчителями і батьками учнів, представниками місцевих громад та ін.).

Структура та зміст компетентностей визначені з урахуванням основних компонентів педагогічної діяльності та специфіки праці менеджера освіти, що полягає, насамперед, в особливостях предмету, продукту, механізмів та результатів його професійної діяльності. Саме цей всеохоплюючий та інтегративний характер необхідно враховувати у процесі розвитку професійної компетентності менеджерів освіти в умовах Нової української школи.

Джерела:

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

2. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель початкових класів»: наказ Міністерства соціальної політики України від 10.08.2018 № 1143 URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/61635/.

3. Сорочан Т.М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика. Монографія. Луганськ : Знання, 2005. 384 с.

4. Типова освітня програма організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами

післядипломної педагогічної освіти: затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 № 36. URL : https://www.auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-137/nakaz-mon_15012018_36.pdf

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Інна КИРИЧОК,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)*

Ірина ТОНКОНОГ,

*кандидат педагогічних наук,
Київський національний торговельно-економічний
університет (Київ, Україна)*

Досвід спостереження уроків студентів під час педагогічної практики у початковій школі та їхні усні відповіді на семінарських заняттях з курсів фахових методик переконали авторів в тому, що у більшості з них недостатньо сформований рівень риторичної компетентності. Саме тому *метою дослідження* стало обґрунтування необхідності використання технологій формування риторичної компетентності у підготовці майбутнього вчителя початкової школи та створення поетапної методики цього процесу. Запропоновано 3-етапну методичну систему формування риторичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи:

- перший етап – формування комунікативно-мовленнєвих (базових) і риторичних (вміння вищого рівня) умінь, що включає комплекс мовних вправ з використанням комічних мовленнєвих жанрів;

- другий етап – розвиток мовленнєвих (аналітичних, конструктивних, творчих, ситуативно обумовлених специфікою діяльності вчителя початкової школи) умінь з використанням сторітеллінгу 2 типів;

- третій етап – подальше формування риторичних умінь за допомогою використання прийомів риторизації: риторичних задач, ігор та риторичного аналізу.

У дослідженні з'ясовано, що одним зі шляхів вирішення проблеми підвищення рівня риторичної компетентності майбутніх учителів початкової школи є активне використання у освітньому процесі вишу сторітеллінгу 2 типів (як розповідання історій викладачем так і створення історій студентами), прийомів риторизації (риторичні задачі, риторичний аналіз та риторичні ігри), тактики комічного впливу (в дидактичних і демонстраційних цілях).

Наведено приклади використання прийомів риторизації під час вивчення курсів «Методика навчання української мови» та «Методика навчання літературного читання», зміст яких націлює майбутніх учителів початкової школи на формування вміння моделювати уроки української мови та читання в початковій школі та вдосконалення риторичної компетентності вчителя, з одного боку, і мовленнєвого розвитку молодших школярів – з другого.

Висновки Формування риторичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи повинно здійснюватися під час навчання у ЗВО з використанням педагогічних технологій поетапно. На першому етапі здійснюється формування комунікативно-мовленнєвих (базових) і риторичних (вміння вищого рівня) умінь. Навчання студентів включає комплекс мовних вправ з застосуванням комічних мовленнєвих жанрів (жарт, анекдот, гумористичне оповідання, байка, комічний афоризм). Другий етап формування риторичної компетентності забезпечує розвиток мовленнєвих (аналітичних, конструктивних, творчих, ситуативно обумовлених специфікою діяльності вчителя початкової школи) умінь засобами сторітеллінгу 2 типів (розповідання історій викладачем і створення історій студентами). Третій етап передбачає формування риторичних умінь за допомогою прийомів риторизації: риторичних задач, ігор та риторичного аналізу

Ключові слова: *риторична компетентність, майбутній вчитель початкової школи.*

Джерела:

1. Горобец Л.Н. Формирование риторической компетенции студентов-нефилологов в системе профессиональной подготовки в педагогической вузе : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. СПб, 2008. 42 с.

2. Никкульченкова Е.В. Формирование коммуникативных универсальных учебных действий младших школьников на основе технологии риторизации : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Москва, 2017. 227 с.

Преподавание истории как школьной дисциплины и принципы ее исследования

Валентин КОНСТАНТИНОВ,

доктор исторических наук, доцент,

*Институт Истории, Министерства Образования, Культуры
и Исследований Республики Молдовы (Кишинев, Молдова)*

Как и в других случаях, историческая наука состоит в соприкосновении с школьной дисциплиной где подход к выражаемым, предполагаемым и точным суждениям и мнениям совсем другой. Итак что из себя представляет школьная дисциплина истории? Какие основные моменты должны усвоить ученики для того чтобы знать историю? Отметим с самого начала что эти вопросы по своей сути относительно. С другой стороны еще не определено ясно что из себя представляет история, а разные трактования понятий не в лучшую сторону отражается на имидже самого предмета. В принципе, если дать определение истории, то с нашей точки зрения, история это то что мы знаем о своем прошлом, а не то что действительно произошло, как произошло и мотивы по которым то или иное событие имело место. А это уже не одно и то же.

Между свободной личностью которое дает свое определение историческому событию и историческим событием, обычно существует более или менее большой промежуток времени. И обычно между ними существуют посредники. То есть одни утверждают одно, другие могут иметь совершенно

противоположные точки зрения на одно и то же событие. И все точки зрения будут иметь значение в формировании стереотипного мнения, которое и должно попасть в учебники истории. Потому что если начинать выражать разные противоречивые мнения по поводу того или иного события то, вся историческая дисциплина потеряет свой шарм. Не будем забывать о том что история появилась как своеобразное литературное течение прославляющее выдающееся прошлое – своего рода героической прозы. Поэтому у историков и есть своя муза Клио, которая вдохновляет историков на новые работы.

Рассуждения о выдающихся моментах в истории в понятном смысле очень нравятся широкой публике. Именно так можно объяснить исключительный успех которым пользовались повествования Геродота на Агоре. А он рассказывал афинцам о выдающихся сражениях в ходе греко-персидских войн, о героическом поступке афинца пробежавшего 42 км и с криком Победили рухнувшего мертвым на землю, или же о героическом сражении при Фермопилах где 300 спартанцев стояло насмерть многотысячному персидскому войску. Совсем другую позицию и славу возимел второй великий греческий историк – Фукидид. Он писал уже о другой, братоубийственной войне известной под названием Пелопонезской войны в которой сошлись афинский и спартанский союз.

Сам Фукидид слушал на Агоре повествования Геродота, но его работа, несмотря на то что построена на более профессиональном уровне чем у Геродота, пользовалась значительно меньшим интересом чем работа своего предшественника. И это понятно, потому что Фукидид должен был объяснить на пример почему более, как бы казалось, прогрессивный демократический строй Афин потерпел поражение от Спарты, где главенствовал олигархический строй. Он конечно же объяснил. Так появилось критическое мышление в объяснении исторических процессов. Но из-за того что это было постыдным противоборством, далеким от принципов борьбы против персидской экспансии, работа Фукидида пользовалась значительно меньшим интересом чем работа Геродота.

В дальнейшем конечно же обе понятия сплетались во едино и нельзя было оценить великие свершения на каком то

важном историческом периоде, с кризисом который как правило не минул ни одного государства. А здесь уже начали появляться проблемы с определением симпатий и антипатий особенно к противоречивым личностям которые оставили свой след в истории.

Исследования в историческом плане являются одной стороной медали. По определению исторические исследования должны опираться на научную значимость и на научную новизну, то есть что нового то или иное исследование принесло в историческую науку, или может принести. Принципы исторического исследования опираются, как и в других науках: 1. На исследовании научных работ написанных на эту или близкую по проблематике тему; 2. В случае истории, которая опирается на исторических источниках, из которых самые важные это письменные источники, следует исследовать опубликованные документы; 3. Потом перейти к архивным исследованиям с целью найти новые документы относительно этой тематики. 4. Очень часто бывает что в прошлом исследователи не правильно прочитали некоторые источники, по этому, настоящий историк всегда попробует исследовать архивный материал и тем самым подтвердить или опровергнуть то или иное высказывание.

Так или иначе в исторической науке с самого начала наши предшественники исследовали два типа проблем: первый – обобщающий путем издания исторических работ, где исследуются главные моменты в эволюции того или одного государства или той или иной отрасли. В данном случае достаточно взять под основу главные достижения по теме не входя в мелкие исследовательские процессы относительно детального изучения узкой проблематики. И второй, основанный на детальнейших изучениях тех самых узких тем. Эти принципы подхода сплелись и периодически издаются обобщающие темы где включены результаты тех самых исследований узких проблематик.

Как можно и если можно совместить учебный процес с исследовательской деятельностью самих учеников? Во первых это нужно делать. В каждой школе должен быть собственный музей где были бы собраны усилиями родителей и самих детей

документы и информации по конкретной тематике, старинные вещи, когда-то используемые дедушками и бабушками учеников в повседневной жизни. Многие из орудий труда уже не используются в наши дни, а исходя из главной проблемы исторического воспитания то что забыто как бы и не существовало. И только память о них может составлять национальное достояние для каждой нации. Во вторых, сам процесс собственного исследования учениками истории должен сопровождаться объяснением со стороны учителя/учительницы истории того что они делают, как это должны делать и почему так важно то что они делают. Все это в совокупности приносят новый вклад в такое понятие как «научить учеников учиться». Они сами должны создавать собственные суждения и создать, по возможности, собственную доказательную базу. Если они это усвоят то им будет очень легко справиться с этим предметом, а главное они смогут понять разные политическо-социальные строи, исторические предпосылки для их возникновения и в общем понять почему в разное время исторические процессы пошли именно по этому, а не по другому пути.

История как школьная дисциплина должна способствовать формированию всеобъемлющего мировоззрения. С другой стороны, несмотря на то что в принципе цели исторической науки и школьной дисциплины предельно ясны, появляются проблемы в ходе воплощения их в жизнь. И речь здесь идет о тех акцентах которые нужно поставить в процессе исторического воспитания.

Успех всего предприятия зависит от учителя и того как он сумеет зажечь искру интереса у школьников изучающих историю в школе. Нам всем известна поговорка Цицерона где он говорил что «история учительница жизни». Но в оригинале речь идет о изложении которое заканчивается вопросом: «в чем голосе кроме как оратора история становится бессмертной». Если заменим «оратора» Цицерона, на школьного учителя получим и ответ на поставленный вопрос

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Анна КОСТЮКОВА,
*КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради (Херсон, Україна)*

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства вимагає змін до професійного вдосконалення особистості. Це викликано тим, що нині в технічно розвиненому та економічно нестабільному світі в умовах потреби різновекторної діяльності кожна людина має самореалізуватися, насамперед професійно, щоб бути конкурентоспроможною та успішною.

Метою дослідження став розгляд професійного вдосконалення вчителя історії протягом фахової діяльності педагога, оскільки це питання є дуже актуальним в умовах сьогодення. Адже, саме перед вчителем історії в освітніх закладах поставлено мету формування у здобувачів освіти рис свідомого громадянина та патріота, але це досить складно зробити без достатнього рівня професіоналізму.

В процесі дослідження розглянуто значення терміну «професійний розвиток». Зокрема, за визначенням Л. Пуховської, у широкому сенсі поняття «професійний розвиток» відбиває розвиток людини в її професійній ролі. У більш конкретизованих тлумаченнях професійний розвиток вчителя визначається як зростання його професійних досягнень в результаті накопичення практичного досвіду і систематичного перегляду власного викладання. Таке визначення вніс у науковий обіг А. Глеттхорн [3, 97]. У дослідженнях інших вчених (Т. Гансер, Г. Філдінг) наголошувалось, що професійний розвиток передбачає систематичний перегляд учителем змісту і процесу, а також контекстів його педагогічної діяльності. Така перспектива є новою для вчителів. Адже упродовж багатьох років єдиною доступною вчителям формою професійного розвитку було підвищення кваліфікації. Тільки в останнє десятиріччя професійний розвиток став розглядатися як довготерміновий процес систематичного надання можливостей та досвіду зростання і розвитку в професії [3, 98]. Сучасна освіта

поступово набирає обертів та стає могутнім засобом для здійснення професійної самоосвіти педагогів, яка проводиться в різних формах і методах самонавчання за допомогою відкритих освітніх ресурсів, що стали доступними для широкого загалу.

Невід'ємним і надзвичайно важливим елементом професійного становлення вчителя історії та самовизначення педагога є практична діяльність. Практичний бік дозволяє педагогам інтенсивно впроваджувати раніше набуті теоретичні знання, проявляти критичне та осмислене ставлення до дисциплін, що вивчалися у ЗВО, включити механізми педагогічної рефлексії, розвивати професійну самооцінку [1].

Сучасний педагог має не просто не відставати від своїх вихованців, а йти поряд. Розвиток в сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій і засобів масової інформації (мас-медіа) вимагає від вчителя історії орієнтування в сучасному медіапросторі, інформаційних потоках, вміння використати засобів масової комунікації в освітньому процесі, інтерпретувати, аналізувати, оцінювати медіатексти, розрізняти в них факти і судження, історичні маніпуляції та обґрунтовані пояснення. Тому медіакомпетентність є частиною професійної компетентності вчителя. Педагогу необхідно будувати свою діяльність у відповідності до сучасних змін в інформаційному суспільстві, згідно з новими інформаційними потребами добувачів освіти, вміло використовувати медіа в процесі навчання, тобто бути медіакомпетентним педагогом, оскільки саме від вчителя історії багато в чому залежить орієнтування учнів у величезному потоці інформації, критичність та креативність мислення та інших ключових компетентностей, які формує вчитель у молодого покоління [2, 107-108]. А щоб виконувати ці завдання, педагогу потрібно постійно підвищувати свій професійний рівень.

Урахування закономірностей розвитку й саморозвитку фахівця за певних умов, у яких здійснюється його професійний розвиток; забезпечує самореалізацію творчого потенціалу особистості, набуття нею конкурентоздатності та мобільності в соціумі як намагання забезпечити високу якість та ефективність своєї діяльності, здатність ставити цілі й вирішувати завдання в певних умовах. *Зроблено висновки щодо необхідності постійного*

вдосконалення знань, вмінь і навичок педагога у професійній сфері, а особлива роль відводиться безпосередньо вчителю історії, що має соціалізувати учнів до життя у сучасному суспільстві та необхідності пристосування до нього.

Джерела:

1. Єрмакова І.П. Виробнича педагогічна практика як ключова умова професійного самовизначення майбутніх вчителів історії. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: педагогіка, психологія.* 2015. № 7 URL : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/10222/13423>

2. Журба О.В. Розвиток медіакомпетентності вчителя історії в системі післядипломної педагогічної освіти. *Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону: збірник Матеріалів конференції.* Житомир, 2017. С. 107-112.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ольга МЕХЕД,

*кандидат біологічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна)*

Готовність до професійної діяльності – це гармонійне поєднання переконань, поглядів, мотивів, знань, умінь, навичок і досвіду, що сприяють успішному виконанню виробничих завдань [3]. Потрібно зауважити, що це складне соціально-психологічне явище, автори часто розглядають готовність до професійної діяльності як зв'язок професійної спрямованості з певними рисами особистості – світоглядом, життєвими настановами і духовними цінностями, а також з її морально-вольовою та емоційною сферами; вона передбачає також активну самоосвіту і самовиховання, прагнення до морального та фахового самовдосконалення [3].

При підготовці майбутніх вчителів до провадження соціально-педагогічної діяльності у закладах середньої освіти необхідно зауважувати, що вказаний вид роботи вчителя характеризується унікальною сукупністю цінностей, яких необхідно дотримуватися в процесі практичної діяльності.

Готовність до соціально-педагогічної діяльності передбачає у майбутнього педагога наявність запасу професійних знань, умінь і навичок; вимагає від нього проявляти креативність, працездатність, моральний потенціал особистості, готовність до самоосвіти та самовдосконалення [2]. У забезпеченні формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів біології та основ здоров'я важливим чинником виступає педагогічна практика. Педагогічна практика забезпечує перевірку здатності застосовувати конкретні знання, вміння та навички в умовах безпосередньої педагогічної діяльності, що забезпечує можливість для саморозвитку, закріплення та удосконалення методичних умінь. Адже у період проходження педагогічної практики діяльність студентів характеризується тією ж різноманітністю функцій (навчальна, розвиваюча, виховна) і взаємовідносинами (з учнями, вчителями, студентами), що і робота педагога ЗЗСО.

Також процес підготовки майбутніх вчителів біології та основ здоров'я передбачає усвідомлення ними того, що соціально-педагогічна діяльність являє собою інтегровану, цілісну систему, що містить наступні структурно-змістові компоненти: цільовий, мотиваційний, комунікативний, процесуальний та результативно-оціночний. Важливим при цьому є підвищення рівня соціально-педагогічної грамотності власне майбутніх педагогів.

Доведено важливість використання на заняттях з фахових дисциплін моделювання фрагментів професійно-педагогічної діяльності, що не лише забезпечує особисте включення студентів в соціально-освітню діяльність, а й стимулює їхню потребу в оволодінні методиками розвитку відповідних компетентностей учнів, оскільки майбутні педагоги усвідомлюють нестачу відповідних знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності. Обґрунтовано, що для забезпечення особистого залучення студентів до соціально-освітньої

діяльності ефективним є мікрвикладання як один з напрямів практичної професійної підготовки, що допомагає майбутнім учителям біології та основ здоров'я краще усвідомити сутність педагогічних явищ. Саме під час моделювання фрагментів практичної діяльності майбутні вчителі біології та основ здоров'я розвивають свої педагогічні здібності, набувають досвіду соціально-педагогічної діяльності, розвивають здатність до самоаналізу й корекції власної поведінки.

Погоджуємося із думкою Н. Грицай [1], що саме педагогічній практиці потрібно надавати особливого значення у процесі формування методичної компетентності студентів, адже під час її проведення активізується процес професійного становлення та самовизначення фахівця, поглиблюються теоретичні знання майбутніх педагогів, розвиваються методичні уміння, навички практичної діяльності, професійно значущі якості особистості, створюються умови для вироблення власного методичного стилю. Результати практики слугують показником готовності студентів до професійної діяльності [4]. У процесі педагогічної практики відбувається не лише перевірка теоретичної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти, але й створюються можливості для формування особистості майбутнього педагога.

Висновки. Педагогічна практика є важливою складовою частиною процесу формування готовності майбутнього вчителя біології та основ здоров'я до ефективного здійснення соціально-педагогічної як складової професійної діяльності, в максимально наближених до неї умовах. Готовність майбутніх учителів біології та основ здоров'я до соціально-педагогічної діяльності в закладах середньої освіти виявляється у налаштованості студентів на соціально-педагогічну діяльність, усвідомленні ними мотивів і потреб у цій діяльності; у наявності глибоких і різнобічних предметних знань з дисциплін обраного фаху й психолого-педагогічних, методичних знань, умінь і навичок стосовно роботи з учнями закладів середньої освіти

Джерела:

1. Грицай Н. Сучасні підходи до методичної підготовки майбутніх учителів біології. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 7. С. 326-332.

2. Мехед О.Б., Рябченко С.В. Основні аспекти соціально-педагогічної діяльності вчителя біології та основ здоров'я. *Наука і освіта*. 2020. № 3. 104-109.

3. Шапран Ю.П., Довгопола Л.І. Практичний аспект професійної підготовки вчителів біології: монографія. Переяслав : ФОП Домбровська Я.М., 2020. 198 с.

4. Nosko, M., Mekhed, O., Ryabchenko, S., Ivantsova, O., Denysovets, I., Griban, G., Prysyzhniuk, S., Oleniev, D., Kolesnyk, N., & Tkachenko, P. (2020). The influence of the teacher's social and pedagogical activities on the health-promoting competence of youth. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(9), 18-28.

TEACHING STAFF – PROMOTER OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION-FAMILY PARTNERSHIP

Valentina MÎSLIȚCHI,
PhD, Associate Professor,
Tiraspol State University (Chisinau, Republic of Moldova)

The educational institution-family partnership involves ensuring an effective and efficient communication, a unity of requirements and action, decision-making by mutual agreement, exchanges of opinions, each partner keeping their identity and contributing specifically to solving the problem of common interest.

The educational institution-family partnership is based on the premise that the partners have a common foundation of action and a spirit of reciprocity that allows them to unite. Thus, teachers and parents are united by the desire to support children in their development. It is their challenge to ensure reciprocity, so that the efforts have meaning for all those involved.

I. Nicola (2000, p. 108) argues that the educational institution and the family contribute equally to the stimulation and consolidation of all those aspects involved in school age: intellectual, emotional and relational dimensions. The action of the two factors is always required to be coordinated so that they have

the opportunity to show solidarity and complementarity, each acting through the available specific means.

Among the attributes of parents who support together with the pedagogues the educational partnerships for the benefit of children's progress, we can mention: warmth, sensitivity, care, ability to listen, consistency, positive self-image, effective spirit, personal and interpersonal competence, etc. Family harmony, success in previous collaborations, and openness to the others' ideas have also been correlated with parental competence in promoting partnerships (Swick, 1991). Schaefer (1985) noted that parents with greater self-confidence have positive attitudes, both in the family and in school involvement. However, not everyone has such a competence. Educators can provide the framework to encourage the development of parents' behaviour partnership. Developing communication skills, showing a real interest towards children, providing constructive answers to parents' concerns, promoting a philosophy of teamwork and demonstrating a sensitivity to the parents and family's needs are ways to succeed in this area. Lawler (1991) suggested the idea that the pedagogues encourage parents to have positive attitudes, through the example provided by them, ie being supportive, understanding and trustworthy (according to Băran-Pescaru, 2004, p. 42).

The attributes of the teachers that positively influence the relationships with children and parents are: warmth, openness, sensitivity, flexibility, trust and accessibility (Comer and Haynes, 1991). From the parents' point of view, the desirable characteristics of teachers would be: confidence, warmth, closeness, positive self-image, effective classroom leadership, child focus, positive discipline, education and effective teaching skills. On the other hand, researchers Epstein (1984), Galinsky (1990) listed the following teachers' attributes as strongly related to successful parental involvement: positive attitudes, active plans for parental involvement, ongoing self-education, employment in personal competence.

Teachers and parents can create viable partnerships, engaging in joint learning activities, supporting each other in fulfilling the required roles, completing improvement activities at the level of educational institution and group of children, carrying out collaborative curriculum projects, participating together in various

decision-making activities and being advocates for their children (Swick, 1991). All these actions involve the teacher and the parent's behaviors and roles, which allow the development of beneficial partnerships (according to Băran-Pescaru, 2004, p. 43).

E. Vrasmaş (2008, p. 40) highlights the teachers' role in supporting the family: they provide families with documented evidence of children's progress and success; help parents become more involved in their children's education and determine the interests of children in order to set long-term goals; strengthen children's social skills so that they can be successful and become active members of the community; notify parents about children's inappropriate behaviors, identifying together solutions to prevent them; disseminate important educational and community data that support the family to be aware of any knowledge needed by their children.

L. Cuzneţov (2002, p. 63) proposes the following recommendations: informing parents about the activity of the educational institution and the instructive-educational program in the concrete group or class (objectives, contents, methods, etc.); systematic information of parents on the child's development and performance (intellectual, physical development, personality qualities, behaviors, results of evaluations, competitions and contests, etc.); organization of Schools for parents, grandparents, adolescents focused on various topics of health care, gender education, children's rights, etc.; organizing the children and parents' psycho-pedagogical counseling; parents' involvement in various activities of the instructive-educational process that have an impact and outreach in the local community (charity concerts, exhibitions, festive parties, competitions, etc.); organizing conferences and round tables to discuss and exchange views and experience on children's education.

As a partner involved in solving a pressing problem of common interest, the teacher becomes the partner who provides emotional support to parents, demonstrating the ability to actively listen. In this regard, it is necessary to take into account certain recommendations that ensure the partner's emotional support: 1. Do not open new topics – the purpose of active listening is not to impose your own interpretations and ideas. 2. Please try again if you do not

understand your partner's message correctly. 3. Bring the conversation to the subject – the interlocutor does this when he feels that you do not understand him, when he does not realize what is important to him or simply when he is emotionally over-excited. 4. Respect his privacy and secrets – in the fire of emotional discharge, the speaker can say more than he intends and go into too intimate, confidential details, which he will later regret: a) Do not let him continue; b) Ask him if he really wants to tell you a story and then keep it confidential. 5. Allow breaks – often the best empathy is achieved in silence. 6. Not only you need to hear, but he also needs to hear what he is saying, in the sense of helping him understand and clarify his problem. 7. Allow the other person to correct you. 8. Say a sentence or two after each more important idea – people need to hear you speak. 9. Shake your head, continuing after finishing the other's words 4-5 more times, once a second. 10. Avoid inducing your own attitudes. 11. Reflect his feelings and intensity, identify the environmental stimuli that provoke his feelings and name the feelings implied in the interlocutor's speech. (Potâng, Botnari, 2013, p. 54).

We believe that the teachers' observance of the specific attributions to the status of equal partner that facilitates communication, cooperation, effective collaboration with parents for the benefit of the child's progress, ensures efficiency and viability of the educational institution-family partnership.

References:

1. Băran-Pescaru, A. Parteneriat în educație: Familie-școală-comunitate. București : Aramis Print, 2004. 80 p.

2. Cuznețov, L. Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional : Ghid metodologic. Chișinău : U.P.S., I. Creangă, 2002. 125 p.

3. Nicola, I. Tratat de pedagogie școlară. București : Aramis, 2000. 480 p.

4. Potâng, A., Botnari, V. Antrenamentul competențelor comunicative. Chișinău : CEP USM, 2013. 134 p.

5. Vrasmaș, E. Dimensiuni și particularități care definesc parteneriatul educațional. În : Didactica Pro..., 2008, Nr. 3 (49). pp. 38-41.

МАРКЕТИНГОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛADOVA ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Юлія НОВГОРОДСЬКА,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)

Ефективне функціонування закладу освіти в ринкових умовах потребує від керівника наявності знань з економіки, досвіду з аналізу ринку освітніх послуг та його споживачів; володіння інноваційними маркетинговими технологіями при прийнятті управлінських рішень. Тобто, професіоналізм управління є результатом усвідомленої цілеспрямованої діяльності, яка передбачає певний рівень маркетингової компетентності керівника. *Метою дослідження* є теоретичне обґрунтування змісту маркетингової компетентності керівників закладів освіти.

Маркетинговий підхід до управління закладами освіти передбачає перебудову управлінської діяльності згідно принципів маркетингу й побудови системи діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу з урахуванням завдань успішного розвитку закладу освіти в умовах ринкової економіки. Перехід до управління закладом освіти на основі маркетингового підходу являє собою якісно новий стан, коли у своїй діяльності заклад спирається не тільки на свої внутрішні можливості, а й враховує зовнішні умови.

У ході наукового пошуку з'ясовано, що маркетингова компетентність керівника закладу освіти як інноваційна складова його професійної компетентності передбачає здатність та готовність керівника до виявлення та формування конкурентних переваг закладу освіти, проектування стратегії розвитку освітніх послуг; генерування інноваційних ідей.

Виявлено різні підходи щодо визначення сутності поняття «маркетингова компетентність». Зокрема, А. Балабанець розуміє досліджуваний феномен як «інтегровану сукупність маркетингових знань, вмінь, навичок і можливостей для

формування найвищої цінності для споживачів, що забезпечує стійкі конкурентні переваги підприємства» [1, с. 246].

Заслуговує на увагу дослідження Н.Проценко, яка розглядає маркетингову компетентність як сукупність «інтегративних знань, умінь із різних наук (економічної, інформаційно-комунікаційної, управлінської, аналітичної тощо), важливих якостей для аналізу, синтезу бізнес-інформації, масштабного мислення (регіонального та державного), готовність та здатність все це використати за потреби маркетингових досліджень ринків праці та освіти, розробки та просування освітніх продуктів і послуг [3].

З педагогічної точки зору маркетингова компетентність визначається як професіоналізм, що полягає в знанні маркетингової теорії; умінні формувати і реалізовувати маркетингову стратегію, здійснювати ефективні комунікативні акти, сприяючи конкурентоспроможності освітнього закладу [2].

Маркетингова компетентність керівника включає в себе знання маркетингових моделей та економічних закономірностей, уміння використовувати їх на практиці, переносити відомі способи діяльності в нові економічні умови, тим самим забезпечуючи освітнє замовлення та задовольняючи освітні потреби споживача.

Процес прояву маркетингової компетентності керівника відображається у відповідних компонентах, виокремлення та обґрунтування яких надає більш детальну характеристику досліджуваного феномену.

Мотиваційний компонент відображає основні потреби, мотиви, цінності та мотивацію маркетингової компетентності керівника закладу освіти, дає можливість з'ясувати його ціннісне ставлення до освітнього маркетингу.

Когнітивний компонент характеризується сукупністю знань економічної теорії розвитку ринкових відносин, маркетингу в обсязі необхідного для вирішення питань розробки, впровадження та просування освітніх пропозицій, ефективного існування закладу освіти на ринку освітніх послуг.

Операційний компонент передбачає сформованість умінь, навичок та досвіду маркетингової діяльності керівника закладу освіти. Рефлексивно-регулятивний компонент відображає

здатність керівника адекватно оцінювати рівень своєї компетентності, прогнозувати шляхи її розвитку.

Особистісний компонент передбачає сукупність якостей керівника, які дозволяють йому моделювати розвиток закладу освіти в ринкових умовах, забезпечувати умови для професійного зростання усіх членів педагогічного колективу щодо питань маркетингової діяльності.

Реалізація даних компонентів належним чином дозволить керівникові закладу освіти прийняти оптимальні, обґрунтовані рішення щодо подальшого функціонування закладу освіти на ринку освітніх послуг, створити умови для ефективної маркетингової діяльності колективу закладу з рахуванням потреб споживачів та можливостей зовнішнього середовища.

Висновок: маркетингова компетентність керівника закладу освіти є інтегральним утворенням, складовими якого є маркетингові знання, уміння здійснювати маркетингові комунікації, розробляти й реалізовувати маркетингові стратегії, що сприяють конкурентоспроможності закладу освіти.

Джерела:

1. Балабанець А.В. Інтегроване управління маркетинговою взаємодією: імперативи, методологія, механізми: монографія. Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. 509 с.

2. Ганаева Е.А. Маркетинговая компетентность руководителя образовательного учреждения: опыт повышения квалификации. *Интернет-журнал «Эйдос»*. 2007. URL : <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-6.htm>.

3. Проценко Н.Д. Маркетингова компетентність як складова професіоналізму керівників професійно-технічних навчальних закладів. *Молодий вчений*. 2015. № 6 (21). Частина 3. С. 45-49. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/6/71.pdf>

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА ЯК СКЛADOVA ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Наталія НОСОВЕЦЬ,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Тетяна БЕЛАН,

кандидат педагогічних наук,

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Складні соціально-економічні та демографічні процеси, які відбуваються в Україні, ставлять якісно нові вимоги до підготовки молоді до трудової діяльності. Сучасний ринок праці потребує працівників, спроможних досягати на своїх робочих місцях високих результатів. Однак відомо, що високих показників у трудовій діяльності людина досягає тільки тоді, коли обирає професію за своїм покликанням, інтересами, здібностями, психофізіологічними особливостями. Чим більша обізнаність учня зі світом професій, чим краще він знатиме свої індивідуальні особливості та кон'юнктуру ринку праці, тим більш оптимальним буде його вибір. Значні можливості для надання допомоги старшокласникам у їх професійному самовизначенні має вчитель технологій.

Мета дослідження: розрити роль учителя технологій в організації профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю.

Професійна орієнтація спрямована на задоволення потреб особистості в професійному самовизначенні та потреби суспільства у забезпеченні соціально-професійної структури. Професійна орієнтація в освітньому процесі – це спрямованість інтересів і схильностей учнів, яка значною мірою залежить від конкретної навчальної діяльності. Зміст навчального матеріалу різних предметів може бути використано з метою професійної орієнтації, професійного самовизначення учня. Учителі-предметники сприяють розвитку пізнавального інтересу, творчої спрямованості школярів засобами проєктної діяльності, ділової гри, семінарів, конференцій, предметних тижнів, олімпіад, факультативів та ін.; забезпечують профорієнтаційну спрямованість уроків, формують в учнів загальнотрудові, професійно важливі навички; сприяють формуванню у школярів адекватної самооцінки; проводять спостереження з виявлення схильностей і здібностей учнів. Головною метою профорієнтаційної роботи є сприяння специфічними методами

посиленню конкурентоспроможності працівника на ринку праці та досягнення ефективної зайнятості населення [1].

Найсприятливіші умови для здійснення профорієнтаційної роботи мають уроки технологій [2]. На таких уроках в учнів формуються різноманітні початкові трудові і деякі професійні уміння і навички, перевірка практичної спроможності кожного учня до того чи іншого виду трудової діяльності. Крім того, сам учитель технологій є порівняно із іншими вчителями-предметниками найбільш підготовленим до профорієнтаційної роботи. Його загальнотехнічна освіта дає можливість орієнтуватись у структурі суспільного виробництва та в основних її галузях, уявляти тенденції ринку цих галузей, орієнтуватись у складному світі сучасних професій, знати особливості вимог, які висовують ці професії до людини. М. Янцур наголошує на особливо важливій ролі у реалізації змісту професійної орієнтації трудового навчання. Невипадково у програмі цього шкільного предмета визначені профорієнтаційні завдання, які спрямовують роботу вчителя з підготовки учнів до свідомого вибору майбутньої професії. Включення профорієнтаційної роботи у процес трудового навчання має дві цілі: інформаційну, тобто ознайомлення учнів з різними професіями, і виховну – орієнтацію учнів на необхідні в ринковій економіці професії та спеціальності. Обираючи профорієнтаційні форми і методи проведення профорієнтаційної роботи, слід враховувати, що вона повинна бути органічною частиною освітнього процесу, в якому і трудове навчання, і профорієнтаційна робота невіддільні одне від одного [33].

Отже, профорієнтаційними завданнями вчителя технологій є: – ознайомлення старшокласників з професіями та правилами вибору професії під час проведення уроку; – виховання в учнів відповідального й активного ставлення до свідомого та самостійного вибору майбутньої професії; – формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами, необхідними для набуття конкретної професії; – забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості учня; – сприяння професійному самовизначенню старшокласників.

Напрямами профорієнтаційної роботи вчителя технологій є: інформаційний; виховний; консультаційний; навчальний.

У результаті вивчення наукових досліджень виокремлено такі етапи профорієнтаційної роботи вчителя технологій: виділення тем та визначення методів подання профорієнтаційного матеріалу відповідно до навчальної програми предмету; підбір засобів навчання; вивчення інформації про потреби ринку праці та сучасні професії, що пов'язані з програмним матеріалом; діагностика інтересів та нахилів учнів; поглиблення своїх знань із профорієнтації, педагогіки та психології особистості.

Отже, вчитель технологій має важливе значення у професійному самовизначенні учнівської молоді. Для покращення профорієнтаційної роботи на уроках він повинен використовувати відповідні форми і методи профорієнтації, орієнтуватися в світі професій та володіти ситуацією на ринку праці. *Зроблено висновок:* ефективність профорієнтаційної роботи суттєво залежить від постановки її в школі, адже вона має бути невід'ємним компонентом предмету «Технології», реалістично пов'язаним із професійними знаннями, професійними вимогами та динамічним процесом їх оновлення. Результатом профорієнтаційної роботи в школі буде, по-перше, сформоване в учнів відношення до світу професій, по-друге, уміння співвіднести знання про себе, власні можливості з вимогами тієї чи іншої професійної діяльності. Досягнення цього результату стане можливим тоді, коли профорієнтаційна робота в школі буде мати науково обґрунтоване методичне забезпечення, яке максимально активізуватиме професійне самовизначення випускника.

Джерела:

1. Концепція державної системи професійної орієнтації населення. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-%D0%BF#Text>
2. Харламенко В. Б. Формування в учнів профорієнтаційних понять на уроках з основ вибору професії. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. № 4. С. 38-41.
3. Янцур М. Професійна орієнтація учнів основної школи у процесі трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2002. № 3. С. 17-22.

Адаптаціогенез як державний механізм упровадження здоров'язбережувального управління освітою

Олександра ОЛЕКСІЄНКО,
ЗОШ № 6 I–III ступенів
(Бровари, Київської області, Україна)

Національною доктриною розвитку освіти в Україні, як і вище зазначеними документами, передбачено створення умов для реалізації оздоровчої функції освіти і розгляду здоров'я як мети, змісту і результату навчання. *Мета* запропонованих тез полягає у розкритті сутності адаптованості управлінських дій під час створення освітнього здоров'язбережувального простору.

Теорія та методологія готовності управлінських кадрів щодо впровадження створення освітнього здоров'я-збережувального простору України, спрямованого на саморозвиток, який націлений на прогрес, який є домінуючим у нашому бутті і одночасно спрямоване у необхідному напрямку узгодженими вимогами суспільства і держави на основі полі-діалогічної адаптації (від лат. *adaptatio*, від *adapto* – пристосовую) – процес пристосування об'єкта (адаптаціогенез); стан пристосованості об'єкта (результат адаптаціогенезу); дія, спрямована на об'єкт з метою його пристосування до визначених вимог, пристосування об'єкта до використання в конкретних умовах [1, с. 167-199].

Зазначене забезпечує природовідповідний розвиток управлінських якостей керівних кадрів восвіті при виконанні їх суспільних і державних обов'язків. Управління трансформується у самоуправління. Діяльність стає вмотивованою, продуктивною.

Г.В. Єльнікова наголошує, що взаємоузгодження дій управлінців та виконавців забезпечується зміною їх стосунків в управлінському процесі. Діяльність кожного з них набуває варіативності відповідно до реальних умов, які складаються в процесі досягнення спільно визначеної реальної мети. Відбувається довільна взаємоадаптація учасників управлінського процесу, що забезпечує самовдосконалення людини й одночасне вдосконалення оточуючого її середовища. Це є вже ознаками адаптивного управління [2, с. 182].

Висновок. У випадку створення освітнього здоров'язбережувального простору України адаптивне управління може бути спеціально організованим на основі створення, підтримки та розширення умов саморозвитку суб'єктів управління в межах установлених спільно з усіма учасниками навчального процесу та усвідомлених ними вимог, але завжди виникає довільно на будь-якому перехідному етапі як об'єктивна потреба, що поєднує еволюційний та революційний шляхи розвитку [1, с. 167-199].

Джерела:

1. Горяня Л. Г. Інтеграція підготовки педагогічних працівників до управління створенням здоров'язбережувального середовища в системі післядипломної освіти. В кн.: Вища освіта України: ризики, сподівання, успіхи: монограф. Київ: Інтерсервіс, 2015. С. 167-199.

2. Єльнікова Г. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні: Монографія. К. : ДАККО, 1999. 303 с.

ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЯВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ И ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

Лилия ПАВЛЕНКО,

*кандидат педагогических наук, доцент,
Тираспольский Государственный Университет
(Кишинев, Молдова)*

Формирование социальных компетенций у будущих педагогов становится одним из современных образовательных приоритетов университетского образования. Важность их изучения обусловлена тем, что на рынке труда требуются не только обширные знания в профессиональной сфере, но и такие качества будущих специалистов, как умение быстро ориентироваться и адаптироваться к текущим изменениям в профессиональной среде, мобильность, высокая мотивация на работе, профессиональные навыки и желание непрерывного обучения, навыки работы в команде, личная эффективность, опыт организатора, коммуникабельность и т. д. *Цель исследования* – выявление социальных и эмоциональных

компетенций у студентов. Экспериментальная группа состояла из 50 человек: 25 студентов первого курса и 25 студентов четвертого курса педагогического факультета. Студентам предложили Опросник социальных и эмоциональных компетенций, состоящий из 113 вопросов, разработанный и апробированный В. Робу, М. Туфяну (2012, Румыния). Результаты были получены по шкалам, относящимся к социальным и эмоциональным компетенциям.

Были проанализированы следующие критерии касательно социальных компетенций: эмпатия, общительность, проявление поддержки, способность решать проблемы, способность к развитию позитивных межличностных отношений, способность к сотрудничеству, управление конфликтом и критерии, относящиеся к эмоциональным компетенциям: выражение своих эмоций, регулирование своих эмоций, независимость в выражении мыслей и эмоций, самопрезентация, гибкость в эмоциях и поведении, контроль над реакциями, сочувствие.

Сравнивая полученные данные по характеристикам социальных компетенций, преобладающих в поведении студентов первого и четвертого курсов, было выявлено следующее: студенты первого курса, сравнительно со студентами четвертого курса, более ответственны, общительны и открыты к сотрудничеству; они склонны презентовать себя в группе хорошими, уникальными, интересными, частично соблюдают правила группы, знают и уважают социальные нормы. Для них межличностные отношения и сотрудничество находятся на первом плане, потому что в этом возрасте отношения принимают форму коллективной дружбы, и они чувствуют необходимость делиться интересами с окружающими, однако, им труднее чем студентам четвертого курса, проявлять ассертивность в общении, принимать мнения других, не умаляя собственного видения; принимать решения, уметь управлять своим поведением в конфликтных ситуациях; на четвертом курсе студенты уже обретают навыки проявления ответственности, развития межличностных отношений и сотрудничества и, в меньшей степени, проявляют ассертивность. Они демонстрируют, что они гораздо более уравновешены и

рациональны, могут контролировать свое поведение и могут предотвратить или избежать конфликты.

В выражении эмоциональных компетенций в экспериментальных группах было выявлено: каждый второй студент первого курса осознает свои эмоции, умеет их выражать, каждый третий умеет самостоятельно выражать свои мысли и эмоции, подавать себя; однако сталкиваются с трудностями в проявлении эмпатии; студенты четвертого курса более эмпатичны, проявляют больше гибкости в поведении и в выражении собственных эмоций.

Выводы. Экспериментальное исследование показало, что в обеих возрастных группах наблюдается неравномерное развитие социальных и эмоциональных компетенций. Анализ частоты проявления в поведении студентов названных компетенций выявил некоторые факты: у студентов первого курса более проявляются одни социальные компетенции (групповая ответственность, общительность, осознание и выражение собственных эмоций), у студентов четвертого курса – другие (ответственность, способность к развитию межличностных отношений, гибкость в поведении и т.д.), но обе возрастные группы открыты к сотрудничеству, осознают свои эмоции и т. д.; в то же время, как студенты первого курса, так и четвертого курса реже проявляют в поведении такие компетенции, как контроль над реакциями, ассертивность, эмпатию.

На основе этих данных в перспективе будет разработана программа по развитию социальных и эмоциональных компетенций для первокурсников, ориентированная на развитие эмпатии, ассертивного общения, выбора модели поведения в конфликтных ситуациях и т.д, что в свою очередь, будет способствовать конструктивному и эффективному участию в социальной жизни, и, одновременно, окажет благотворное влияние на успехи в учебе.

Ключевые слова: профессиональное развитие, социальные компетенции, эмоциональные компетенции, студенты педагогического факультета.

Источники:

1. Андре Ч., Лелорд Ф. Как выразить свои эмоции и чувства. Бухарест: изд. Trei, 2003, 368 с.

2. Константиnescу, М. Социальная компетентность и профессиональная компетентность. Бухарест : Экономическое издательство, 2004, 352 с.

3. Павленко, Л. Психологические особенности развития социальной компетентности в онтогенезе. Диссертация канд. психолог. наук, Кишинев, 2015, 228 с.

4. Туфяну, М. Школьная неуспеваемость современных подростков в контексте социальных изменений. Диссертация канд. психолог. Кишинев, 2015 г.

5. Цэрна, Э. Социальная компетентность – фундаментальное свойство современного образования. Материалы Международной научной конференции 18-19 октября 2013 г., Кишинев, 2013 г., стр. 385-388.

КІНЕЗІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сергій ПРИЙМАК,

*доктор педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна)*

Мета роботи – схарактеризувати кінезіологічний підхід у спортивно-педагогічній діяльності майбутніх учителів фізичної культури. Методологічною основою є концептуальні ідеї теорії пізнання, методологічні принципи науковості, доступності, цілісності, інтегративності, які пояснюють важливі педагогічні аспекти професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту. Методи дослідження: для отримання найбільш значущих результатів дослідження та їх інтерпретації застосовувались такі методи: теоретичний аналіз і синтез, систематизація, узагальнення інформації, викладеної у наукових джерелах інформації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що теоретично обґрунтовано кінезіологічний підхід і особливості формування кінезіологічної компетентності у

процесі спортивно-педагогічного удосконалення студентів закладів вищої освіти. Практичне значення отриманих результатів: теоретичні результати та наукові положення можуть бути використані для вирішення наукових, теоретико-методичних і практичних завдань реформування спеціалізованої, фахової передвищої і вищої освіти, модернізацію національної освітньої політики.

Відповідно до специфіки кінезіологічної компетентності, сутність якої полягає в інтегративному впливі спортивно-педагогічної діяльності на інтелектуальну й рухову сфери особистості, вважаємо за необхідне виокремити в значенні об'єкта формування ціннісних установок функціональні можливості людини.

Висновки. Обґрунтовано, що упровадження компетентнісного кінезіологічного підходу в систему вищої освіти зумовлено підвищенням вимог стосовно фізичної готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, що має забезпечуватися високим рівнем здоров'я, необхідним рівнем теоретичної, методичної та морфофункціональної підготовленості, детермінованої високим рівнем розвитку кінезіологічної компетентності, що формується в інтегрованому міжнауковому напрямі про моторну активність людини – кінезіології.

Ключові слова: спортивно-педагогічне удосконалення, кінезіологія, фізичне виховання.

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Олександр ПРОНІКОВ,
доктор педагогічних наук, професор,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Мета дослідження – схарактеризувати та проаналізувати педагогічний менеджмент закладу вищої освіти (ЗВО),

визначивши його закономірності та групи методів управління. З'ясовано, що відповідно до закону України «Про вищу освіту» (2014) менеджмент ЗВО, керівники його структурних підрозділів та викладачі, кожен на своєму рівні, мають створити систему організації діяльності, здійснювати управління на засадах демократизму та гуманізму. Важливо менеджмент у ЗВО направляти на педагогічний процес з використанням сучасних інформаційних технологій, що дозволить забезпечити: особистісний ріст і соціальну мобільність не тільки здобувачів освіти, але і викладачів; культурний ріст особистості, через яку поширюються ідеї патріотизму, етичних норм і суспільних цінностей; розвиток наукової діяльності у закладах вищої освіти; якісну підготовку здобувачів освіти. Аналіз нормативно-правових документів, педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що традиційні, класичні для закладів вищої освіти підходи, які формувалися століттями, вимагають перегляду.

Встановлено, що спільним знаменником багатьох визначень поняття «менеджмент» є: управлінська діяльність, орієнтація на кінцеву мету, людиноцентристський підхід до управління. Стосовно ЗВО, це педагогічний менеджмент, що враховує особливості його діяльності. Використання й адаптація менеджменту полегшуються тим, що багато його цілей вже давно розроблено і реалізуються у вітчизняній практиці управління. Адаптація можлива тільки з урахуванням особливостей та традицій закладу освіти, одночасному вивченні, узагальненні накопиченого власного досвіду управління, його трансформації і насиченні новим змістом.

Доведено, що педагогічний менеджмент, як система та ланка соціального управління, повинен узяти все позитивне, що накопичено в управлінні і розвинути стосовно освітніх установ, базуючись на наукових основах філософії, соціології, педагогіки, економіки, кібернетики. Педагогічний менеджмент ще тільки починає боронити свої позиції в педагогічній науці і практиці діяльності освітніх установ.

Педагогічний менеджмент також передбачає поєднання зусиль та забезпечення досягнення цілей з орієнтацією на прикінцевий результат за допомогою ефективного використання

творчого потенціалу менеджменту ЗВО, всього професорсько-викладацького складу та здобувачів освіти.

Визначаємо, що менеджмент у ЗВО має свої особливості й закономірності: предметом праці менеджера освітнього процесу є діяльність суб'єкта управління; продуктом праці є інформація про освітній процес; знаряддям праці є слово, мова; результатом праці менеджера є рівень грамотності, вихованості та розвитку об'єкта менеджменту – здобувачів освіти.

Менеджмент ЗВО – це комплекс принципів, методів, організаційних форм та технологічних прийомів управління освітнім процесом, спрямований на підвищення його ефективності. Його основним функціями є: прийняття розумного рішення; організація виконання прийнятих рішень, створення належних умов для ефективної роботи освітнього закладу, кожного учасника освітнього процесу, забезпечення мотивів та стимулів їх діяльності; контроль виконання рішень. Зазначене дозволяє встановити суперечність: між наявним рівнем менеджменту та вимогами, що ставляться суспільством і державою до керівників ЗВО та його структурних підрозділів.

Здійснювати якісний педагогічний менеджмент у ЗВО можливо за умови дотримання та використання різних груп методів управління: група економічних методів (економічне стимулювання); група адміністративних методів – регламентація діяльності виконавців, її нормування, робота з кадрами; група методів психолого-педагогічного впливу – забезпечення сприятливого психологічного клімату, стимулювання творчості та ініціативи, прогнозування соціальних перспектив розвитку освітнього закладу; методи суспільного впливу – розвиток демократії колективів, запровадження лояльної конкуренції, толерантності, підвищення престижу та іміджу.

Кожен університет має створити і використовувати власну систему взаємної підтримки та співпраці між студентами та викладачами для забезпечення освітніх потреб. Сьогодні студенти вимагають права впливати на планування навчання та зміст програм для того, щоб отримати якомога більш якісні знання. Ці вимоги змінюють роль викладачів ЗВО та вимоги щодо їх підготовки.

Робимо *висновок*, що ефективність роботи ЗВО залежить від рішення багатьох задач, значимість і рівень складності яких різні. Сукупність прийняття рішень, організація їх виконання, культура спілкування менеджменту, складають систему, що забезпечує розвиток і динаміку навчального закладу. Якість рішень, оптимальність будь-яких видів витрат, результативність, забезпечуються обліком усіх складових, котрі, у свою чергу, дозволяють дати об'єктивну оцінку діяльності ЗВО, його професорсько-викладацького складу, рівня наукової роботи, якості підготовки здобувачів освіти. Створення системи організації роботи ЗВО дисциплінує і одночасно вимагає від здобувачів освіти адекватного відношення до навчального процесу та, сприяє підвищенню якості їх знань.

ФОРМУВАННЯ В УЧИТЕЛІВ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

Ірина ПРОНІКОВА,

кандидат педагогічних наук,

*Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної
освіти імені К.Д. Ушинського (Чернігів, Україна)*

Мета дослідження – схарактеризувати та проаналізувати зміст формування фінансової грамотності вчителів в процесі їх професійного вдосконалення в закладах післядипломної педагогічної освіти.

З'ясовано, що в умовах реформування загальної середньої освіти шкільна економічна освіта виступає необхідною умовою адаптації учнів до вимог Нової української школи. Вона потребує оновлення змісту освітнього процесу здобувачів освіти, творчого впровадження накопиченого досвіду.

Встановлено важливу роль вчителя у формуванні фінансових знань і розвитку фінансової грамотності здобувачів освіти. Одночасно акцентуємо увагу, що фахової підготовки студентів у педагогічних закладах вищої освіти до викладання дисциплін фінансового змісту не здійснюється. Підготовку

вчителів до викладання предмету «Фінансова грамотність» забезпечують заклади післядипломної педагогічної освіти.

Зазначаємо, сьогодні перед учителем одним з досить серйозних викликів постає виховання підприємливості та розвиток фінансової грамотності учнів. Досить часто вчитель сам не має сучасних фінансових знань, навичок участі в підприємницькій діяльності та змушений вчитися. Це має стати одним із напрямків його особистісного та професійного розвитку. У результаті такого спільного з учнями навчання вчитель буде здійснювати своє професійне вдосконалення і розвиток власних фінансових компетентностей як споживача фінансових послуг.

Наголошено, що саме заклади післядипломної педагогічної освіти покликані надати підтримку вчителю щодо набуття фінансових знань і впровадження їх у освітній процес закладів загальної середньої освіти. Справа ця нова, але накопичено перший досвід. Навчання фінансовій грамотності необхідно розглядати як педагогічну технологію, яка охоплює певну сукупність методів і засобів, що забезпечують досягнення заданого результату. Успіх в досягненні мети, залежить від ефективності використання в освітньому процесі дидактичних засобів, спрямованих на здобуття учнями практико-орієнтованих знань і формування фінансових компетентностей.

З метою покращення технології впровадження, реалізації та інтеграції наскрізної змістової лінії «підприємливість та фінансова грамотність» заклади післядипломної педагогічної освіти України проводять семінари, вебінари, тренінги, та методичні наради. Зокрема, у Чернігівському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (ЧОШПО) імені К.Д. Ушинського впроваджуються тематичні курси за програмами: «Удосконалення фінансових компетентностей працівників освіти», «Основи фінансової грамотності», «Фінансова грамотність в основній і старшій школі», «Фінансова грамотність в початковій школі». Метою навчання є підготовка педагогічних працівників до формування знань, умінь і соціально-психологічних характеристик здобувачів освіти, які визначають в майбутньому їх здатність і готовність виконувати різні соціально-економічні ролі: власника особистого домогос-

подарства, інвестора, позичальника, кредитора, платника податків. Програми спрямовані на удосконалення педагогами знань з фінансової грамотності, розвиток вмінь використання їх у професійній діяльності та формування навичок інтеграції фінансових знань у предмети шкільної програми.

У процесі навчання дієвим і результативним є проведення вхідного і вихідного он-лайн тестування педагогів з фінансової грамотності. Тестування надає можливість слухачам курсів миттєво ознайомитися з результатами свого тесту, а викладач має змогу спостерігати рівень фінансової грамотності вчителя у динаміці. Досить продуктивним є використання в процесі навчання інтерактивних методів і проектних технологій.

Ефективним способом визначення результативності навчання є презентація слухачами власноруч укладених конспектів уроків з фінансовим змістом. Такий метод контролю дозволяє вчителю усвідомити рівень особистого і професійного зростання, а викладач має змогу ідентифікувати рівень сформованості фінансових компетенцій слухачів.

У ЧОППО проводяться семінари, тренінги, вебінари, щодо реалізації наскрізної змістової лінії «підприємливість та фінансова грамотність» при викладанні предметів шкільного циклу та впровадження підприємницьких і фінансових знань в систему позашкільної освіти. Навчання відбувається для різних категорій педагогічних працівників. Всі дидактичні матеріали розміщуються на дистанційній платформі інституту і педагоги мають можливість користуватися ними.

Висновок. В процесі дослідження встановлено, що фахова підготовка вчителів з фінансової грамотності є вагомим чинником професійного росту і ресурсом їх викладацької практики. Доведено, що підвищення кваліфікації вчителів повинно розглядатися як фактор зростання фінансової грамотності здобувачів освіти. Знання та навички, набуті вчителями у межах курсів підвищення кваліфікації, однаково необхідні та важливі як для них самих так і для учнів. Тільки фінансово грамотні та компетентні вчителі спроможні виховувати підприємців-новаторів, інвесторів, свідомих платників податків і успішних фінансово грамотних громадян. Удосконалення системи викладання економічно-фінансових

дисциплін з метою підвищення фінансової грамотності здобувачів освіти має стати пріоритетним напрямом освітньої політики держави.

ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ЗДОРОВ'Я- ЗБЕРЕЖЕННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ГПД

Олена САМОЙЛЕНКО,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)*

Мета дослідження – схарактеризувати ефективні шляхи розв'язання проблем здоров'язбереження учнів початкової школи в організації роботи групи подовженого дня.

Доведено, що за допомогою групи подовженого дня (ГПД) розв'язується одне із головних завдань школи – допомогти дитині сформувати та реалізувати свій пізнавальний і творчий потенціал, соціально адаптуватися, навчитися плідно використовувати свій вільний час. Адже в умовах подовженого дня можливо створити оптимальну атмосферу для реалізації не лише освітніх і виховних завдань, а й відпочинку, гурткової роботи, виявити та розвинути індивідуальні здібності, реалізувати особистісні потреби школярів, диференційовано підійти до організації позаурочної діяльності.

ГПД сприяє збереженню та підтримці працездатності, здійснює профілактику втомлюваності, допомагає розвантажити навчальний день учнів початкової школи. Практика доводить, що постійне дотримання упродовж тривалого часу правильного режиму дня сприяє зміцненню та покращенню здоров'я дітей, створює піднесений здоров'язберігаючий настрій та сприяє покращенню працездатності учнів. Систематичне дотримання правильного режиму дня виховує такі життєві цінності, як дисциплінованість, організованість, акуратність.

Робота вихователя ГПД щодо розв'язання проблем здоров'язбереження включає систему заходів, що спрямовані на

формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. А саме: формування вмінь та навичок дотримання здорового способу життя, удосконалення фізичної, соціальної, психічної та духовної складових здоров'я, що має реалізуватися за допомогою різноманітної діяльності спортивного спрямування («Веселі старты», квести, ігри, змагання, «Козацькі забави», «Олімпійське лелеченя» й ін.), післяобідній відпочинок, різні види екскурсій в природу, цільові прогулянки, тривалістю не менше півтори години, з обов'язковим використанням ігрових ситуацій, сюжетно-рольових ігор, практичних вправ, індивідуальної, групової діяльності. Обов'язковим є тісний зв'язок із життєвим досвідом дітей з урахуванням конкретних умов їх перебування у суспільстві. Організація такої діяльності повинна бути цікавою, змістовною, чітко продуманою, веселою та повинна відповідати віковим особливостям учнів. Також навички відповідального ставлення до свого здоров'я (здорове харчування, розпорядок дня, гігієнічний догляд за тілом, загартування) можна формувати за допомогою тренінгових занять. Лише за таких умов вона сприятиме зміцненню здоров'я, створенню гарного емоційного стану, розвиватиме інтелектуальні здібності та виховуватиме позитивні риси характеру в учнів початкової школи.

Важливе місце у системі заходів сприяння підтримки міцного здоров'я та його компонентів займає фізичне виховання, особливо фізкультурно-оздоровча діяльність, на основі якої розробляється та впроваджується ефективний руховий режим дня в умовах навчання та позанавчального часу. Вирішення проблем фізичного виховання на ГПД відбувається через організований комплекс фізичних вправ і рухів, що реалізуються через такі форми занять: фізкультурні паузи в позанавчальний час під час виконання домашніх завдань; фізкультхвилинки; спортивні години. Фізкультхвилинки сприяють покращенню емоційному комфорту в освітньому середовищі, формують довірливі, щирі стосунки, навчають дотримуватися правил та умов роботи в колективі. Віршовані рядки, орієнтовані на вразливість дитячого серця, ефективно впливають на психоемоційну сферу школяра, спрямовують діяльність дітей на

досягнення не лише позитивного результату, а й на досягнення успіху у навчанні та зміцнюють здоров'я дітей.

Головною метою оздоровчої роботи в ГПД є підготовка й організація активного відпочинку школярів, що сприяє підвищенню розумової та фізичної працездатності, профілактиці та зниженню відчуття втоми, зміцненню здоров'я, покращенню фізичного розвитку шляхом застосування загальнорозвиваючих вправ і фізкультурхвилинок. Особливість завдань окремих видів вказаної діяльності визначається шляхом врахування закономірностей продуктивної діяльності школярів протягом навчального дня. Зауважимо, що саме в змістовній захоплюючій ігровій формі молодші школярі можуть відпочити, розслабитися, зробити гімнастику для м'язів очей, шиї, рук, хребта, що, в свою чергу, допоможе попередити й уникнути тяжких захворювань (сколіоз, вади зору) та сприятиме, в кінцевому результаті, збереженню власного здоров'я. Таким чином, планування й організацію, наприклад, «Годин фізичної культури» в ГПД, доцільно розглядати в комплексі з іншими формами. Їх використання протягом шкільного дня повинно відповідати часу прийому їжі, прогулянкам на свіжому повітрі, ігровій діяльності. А в нинішніх умовах – це одне із головних завдань школи.

При плануванні організації та проведення занять в ГПД потрібно враховувати такі вимоги: 1) залучати всіх дітей групи до різних видів діяльності; 2) заняття мають відповідати загальнорозвивальному рівню; 3) основна складова роботи в групі – ігрова діяльність; 4) більшість часу занять проводити на свіжому повітрі; 5) розраховувати ефективне фізичне навантаження.

Організація роботи в ГПД щодо вирішення проблеми здоров'язбереження учнів початкової школи передбачає: залучення кожного учня відповідно до вікових і психофізичних особливостей, індивідуальних можливостей та здібностей до різних видів позанавчальної діяльності, а також; запровадження режиму дня й систематичне його дотримання учнями, як моделі здорового способу життя. *Зроблено висновок*, що результативність роботи групи подовженого дня щодо розв'язання проблеми здоров'язбереження учнів залежить не лише від чітко організованої роботи, а й від теоретично та

практично правильної організації режиму дня та дотримання відповідних педагогічних і санітарно-гігієнічних норм.

Ключові слова: група подовженого дня (ГПД), ігри, учні початкової школи, режим дня, рухова діяльність, екскурсії, прогулянки, вихователь.

Джерела:

1. Гаврилюк А. Зміст «Годин фізичної культури» в групах продовженого дня з урахуванням динаміки працездатності учнів молодшого шкільного віку. *Молода спортивна наука України*. Львів : НВФ «Українські технології», 2009. Вип. 13. Т. 2.

2. Долинський Б.Т. Здоров'язберігаюча діяльність учителя початкової школи : навчальний посібник. Одеса : вид-во вид. М.П. Черкасов, 2010. 187 с.

3. Капінус Н., Коваленко О. Впровадження здоров'язбережувальних технологій у початковій школі. *Початкова школа*. 2012. № 8. С. 19-20.

4. Андрощук І.В., Андрощук І.П. Методика виховної роботи : навч. Посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.

5. Антонова О.Є. Особливості роботи вчителя початкової школи із здоров'язбереження учнів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2012. Вип. 37 (2). С. 112–118. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2012_37%282%29__20

АНГЛІЙСЬКА МОВА ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ніна СЛЮСАРЕНКО,

*доктор педагогічних наук, професор,
Херсонський державний університет (Херсон, Україна)*

Марія СОТЕР,

*кандидат педагогічних наук,
Первомайська філія Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова
(Первомайськ, Україна)*

Метою дослідження є аналіз викладання англійської мови для спеціальних цілей у технічних закладах вищої освіти.

Акцентовано, що глобалізація сучасного ринку праці, вихід у європейський і світовий економічний простори, зумовлюють потребу пошуку шляхів підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців різних галузей, зокрема технічних, які є високо затребуваними як в Україні, так і в усьому світі. Одним із таких шляхів є запровадження в освітній процес технічних закладів вищої освіти курсу англійської мови для спеціальних цілей. Це дозволить оптимізувати процес іншомовної підготовки майбутніх фахівців через імплементацію професійно-орієнтованої проблематики.

Виявлено, що на сьогодні існують різні підходи щодо визначення поняття «англійська мова для спеціальних цілей» (ESP – English for Specific Purposes), яке з'явилося ще в 60-ті роки ХХ століття. В широкому сенсі викладання англійської мови для спеціальних цілей дослідники розподіляють на підрозділи: англійська мова для професійних цілей (EOP – English for Occupational Purposes) та англійська мова для академічних цілей (EAP – English for Academic Purposes) [2, с. 9].

Схарактеризовано, що важливим документом щодо визначення ролі та місця англійської мови для спеціальних цілей є звітна праця Р.Болайто та Р.Веста «Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів» (Британська Рада, Міністерство освіти і науки України, 2014–2016). В документі репрезентовано результати дослідження щодо визначення ролі та статусу англійської мови в Україні. До важливих рекомендацій запропонованих за результатами цього проекту, що безпосередньо впливають на поліпшення іншомовної підготовки у вищих навчальних закладах України можна віднести наступні: надання першочергового значення англійській мові в наукових установах і в ході проведення досліджень; включення популяризації викладання і вивчення англійської мови до національної стратегії; утвердження відповідно до шкали Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти для спеціальностей із високими мовними вимогами (наприклад, право, гуманітарні науки тощо) рівня володіння мовою С1; для спеціальностей із менш високими мовними вимогами (наприклад, математичні та прикладні науки,

інженерія тощо) – В2; цілеспрямоване викладання англійської мови професійного спрямування з використанням єдино прийнятого підходу до навчальної програми на всіх факультетах і з виділенням однакової кількості годин, необхідних для досягнення погоджених цілей щодо рівнів за шкалою Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти; налагодження партнерства та зв'язків викладачів фахових дисциплін як у межах України, так і на міжнародному рівні; придбання університетськими бібліотеками англомовних ресурсів з тих дисциплін, які викладаються англійською мовою; забезпечення онлайн-доступу до відповідних англомовних наукових журналів [1, с. 92-102].

Розкрито, що в Первомайській філії Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова розроблено курс англійської мови для спеціальних цілей «Thermal Power Engineering in Use» для студентів галузі знань «14 Електрична інженерія», спеціальності «144 Теплоенергетика», освітня програма «Теплоенергетика». Зміст курсу наповнений фаховою термінологією, яка є невід'ємною складовою професійної компетенції майбутнього інженера-теплоенергетика.

Зроблено висновок, що впродовж кінця XIX – початку XX століття визначено місце та значення курсу англійської мови для спеціальних цілей як важливого підґрунтя теоретичної і практичної підготовки майбутніх фахівців до виконання їхніх функціональних обов'язків цією мовою. Нині таке значення курсу в технічних закладах вищої освіти стало очевидним через його зв'язок із майбутньою діяльністю й наповнення професійно-орієнтованою проблематикою, що дозволяє налаштувати студентів до діяльності за фахом, сприяє їхній конкурентоспроможності на сучасному глобалізованому ринку праці. Практичний досвід імплементації курсів англійської мови для спеціальних цілей через їх зв'язок з майбутньою професійною діяльністю засвідчив посилення мотивації та налаштованості на безперервний процес саморозвитку та самовдосконалення з вивчення мови. Більш того, така імплементація у комплексі з професійно-орієнтованими дисциплінами надає можливість студентам технічних закладів

вищої освіти впродовж усіх років навчання постійно професійно самовдосконалюватись.

Джерела:

1. Болайто Р. та Вест Р. Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів». Київ : Видавництво Сталь, 2017. 154 с.

2. Widdowson H.G. Learning Purpose and Language Use. Oxford : Oxford University Press, 1983. 122 p.

THE UNIVERSITY AS A PLATFORM FOR THE MULTIRATERAL DEVELOPMENT OF SOCIETY

Eduard COROPCEANU,
PhD, University professor,
Rector, Tiraspol State University (Chisinau, Republic of Moldova)

The university has a special role in socio-economic development, being a platform, where they meet: the past, the present and the future; the theory and practice; the traditionalism and modernism etc. Thus, the quality of vocational training directly influences the quality of economic processes, research and visions in society. Recently, a special role in the training of specialists belongs to training through research, innovation, technology transfer and entrepreneurial activity.

The upward pace of contemporary society requires a conceptual reconsideration of the educational process from the perspective of new social priorities, dictated by the current needs of the labor market and the extensive integration of technologies. The university is the platform on which new innovative ideas appear, the environment in which the theory is put into practice, the training intersects with the research, the generations with experience contact the young specialists.

Although the initial basic function of the university was training, gradually another important function increased in weight – research. Already in the second half of the twentieth century, the idea of integrating training with research as two components of an integral

process began to crystallize. Thus, towards the beginning of the 21st century, training through research becomes a priority, which generates possibilities to increase the quality of training of specialists, based on lasting skills. But the methodology of promoting training through research depends on the specifics of the field of professional training, physiological features, etc. [1]. There are a number of issues based on the age at which investigations should begin, the methods that teachers should use to motivate students for scientific research, the practical skills of using the research equipment, the analysis and interpretation of results, the formulation of conclusions, etc.

As natural resources become increasingly modest, new technologies, based on the production and proper implementation of innovative ideas, can ensure the stability of economic growth. To this end, to stimulate the development of innovative thinking it is necessary to be permanently involved in scientific research – a process that requires the production of new scientific knowledge and their application in practice, interpretation of phenomena, formulation of conclusions and generation of ideas, models, original elaborations.

In this context, a significant renovation of the teaching methodology is needed in order to respond in a timely manner to social challenges and to ensure coherence in promoting the research culture [2; 3]. These changes impose a number of trends in contemporary education:

- capitalizing on high-performance technologies in the educational process;
- orientation of training towards research and innovation;
- ensuring the integral character of the educational process through an interdisciplinary approach (including based on the STE(A)M concept);
- asserting the self-taught spirit in research activities;
- positive dynamics of motivation for the development of investigative skills and entrepreneurial skills, etc.

The top element of research is innovation, which ensures socio-economic progress. Thus, research in the university must be oriented towards innovation, towards overcoming the boundaries of ordinary thinking. All cognitive acquisitions, as well as research and

innovation skills allow the formation of the research culture, which must be complemented by entrepreneurial competence.

A useful tool for exercising research competence can be projects of an applicative nature at pre-university level, which must gradually evolve into research projects. At university level, based on interdisciplinary studies, using complex methodology based on modern research equipment can be conducted in-depth studies with original results, which for example in coordination chemistry can allow:

- elaboration of artificial models of molecules of vital importance in physiological processes;
- elaboration of efficient biotechnologies for obtaining enzymatic preparations used in different branches of the food and pharmaceutical industry;
- obtaining compounds with useful properties for medicine;
- synthesis of materials with valuable physical properties (semiconductors, porous materials; photoluminescent materials);
- obtaining systems used in hydrogen production, etc.

Along with research training, it is necessary to develop entrepreneurial competence [4-6]. A useful platform for this can be the innovation-entrepreneurial incubator, where young people can apply in practice the ideas of original businesses. The ideal of the activity in the incubator is to open your own business based on the professional specifics.

Thus, in order to promote the strategy based on research-innovation entrepreneurship training, it is necessary:

- approval of the methodology adapted to different fields;
- elaboration of the didactic support for teachers;
- ensuring the material basis necessary for the organization of scientific research;
- organization of continuous training courses for teachers.

Keywords: *training through research, innovation, entrepreneurial competence*

References:

1. Coropceanu E. Impact of Training Through Research on the Evolution of Contemporary Teaching Technology. *Professional Education: Methodology, Theory and Technologies*. 2019, v. 9, pp. 9-22.

2. Rotari N., Chișca D., Coropceanu E. Aspecte ale strategiei de proiectare–monitorizare–evaluare a proiectelor STE(A)M la disciplina Chimie. *Acta et commentationes. Științe ale Educației*. 2020, nr. 1, pp. 21-30.

3. Codreanu S., Arsene I., Coropceanu E. Active interdisciplinary research training context for developing innovative competence in chemistry. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Biologiae Pertinentia*. 2018, nr. 8, pp. 102-112.

4. Bezanilla M.J., Garcia-Olalla A., Panos-Castro J., Arruti A. Developing the Entrepreneurial University: Factors of Influence. *Sustainability*, 2020. 12, 842.

5. Coropceanu Eduard. Dezvoltarea sistemului de competențe cercetare-inovare-antreprenoriat în context interdisciplinar. *Congresul Științific Internațional Polono-Moldo-Român: Educație – Politică – Societate*, 1-4 apr. 2019. Chișinău-Iași: nr. 1, pp. 19-25

6. Coropceanu E., Tanasachi O., Lozovan V. Dezvoltarea competenței antreprenoriale: mecanism de stimulare a interesului pentru disciplina Chimie. *Univers pedagogic*. 2019, nr. 4, pp. 28-33.

ПІДТРИМАННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ЯК ПРОЯВ ОСОБИСТОЇ І ДЕРЖАВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЯКІСТЬ ЗДОРОВ'Я

Наталія ТЕРЕНТЬЄВА,

*доктор педагогічних наук, професор,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)*

В умовах зниження фізичної активності значної частини населення через карантинні обмеження у зв'язку з майже річним терміном розповсюдження світом COVID-19 спостерігається і значне загострення інших захворювань, спричинених саме зменшенням фізичних навантажень на організм та обмеження рухової активності як наслідок переходу на дистанційні та змішані форми діяльності в усіх сферах господарства. З одного боку, карантинні обмеження мають зменшити темпи

захворюваності населення, але з іншого – спричинили сплеск серцево-судинних захворювань, захворювань на діабет, надмірну вагу, легеневу недостатність, остеохондроз тощо [1].

І хоча фахівці наголошують на необхідності дотримуватися коректного рухового режиму і в умовах карантинних обмежень, надаючи практичні поради з урахуванням реалій сьогодення, констатуємо, що це мало сприяє покращенню стану здоров'я населення. Обмеження спричинили стрес, стрес – негативне ставлення до дійсності і відповідно, певну апатію й самообмеження, зокрема й на здійснення рухової активності, якщо це пов'язано з можливим перетином з потенційно хворими людьми. Відповідно, спостерігаємо певне замкнене коло, коли обмеження, спрямовані на скорочення кількості інфікованих на COVID, спричинили погіршення здоров'я населення через зменшення рухової активності. Отже, гіподинамія як наслідок автоматизації промисловості, розвитку транспорту, механізації домашньої праці, телефонізації, телебачення, що скоротили до мінімуму рухову активність людини набула більш широкої розповсюдженості світом. Зазначимо, що полягатись суто на свідомість і самосвідомість громадян щодо їх фізичної активності – з одного боку, є засвідченням довіри до населення, з іншого – неспроможності урядових інституцій забезпечити умови для забезпечення належного стану здоров'я (не пов'язаного з пандемічними проявами).

З досвіду роботи у вітчизняних закладах вищої освіти зазначимо, на найбільш фізично активні є студенти факультетів фізичного виховання, що пов'язано зі специфікою їх діяльності, оскільки передбачено постійні тренування. Проте студенти інших факультетів переважно ведуть малорухливий спосіб життя, чому певною мірою сприяє дистанційна форма організації освітнього процесу. Щодо викладачів, то дистанційна і змішана форми збільшили час, який проводиться за комп'ютером (ноутбуком, планшетом, іншими гаджетами), оскільки обсяг роботи значно зріс, що спричинило глобальне зростання гіподинамії і, відповідно захворювань, включаючи й погіршення зору, перевтому, апатію внаслідок збільшення стресових ситуацій, дострокове професійне вигорання тощо.

Частково на подолання ситуації спрямовано постанови уряду, відповідних міністерств та відомств, проте реальні зрушення залежать від конкретних людей.

Окреслимо основні положення Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», оскільки його складено з урахуванням основних положень резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року, що відображає світові тенденції суспільного розвитку щодо стану здоров'я населення. Визначено, зокрема: подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства; забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці; забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією; забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів [2], що є логічним продовженням і конкретизацією положень Цілей Сталого Розвитку [3]. Проте для виконання зазначеного рекомендовано провести аналіз прогностичних і програмних документів; упровадити систему моніторингу та Рекомендувати Національній академії наук України та галузевим академіям «враховувати Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень» [2], що, на жаль, не підвищить ані стан фізичної активності населення, ані покращить стан здоров'я як конкретної людини, так і нації у цілому.

Отже, забезпечення належного стану здоров'я – то є особистісна дія та відповідальність. В контексті особистісних ініціатив зазначимо просвітницьку діяльність членів Міжнародної академії культури безпеки, екології і здоров'я (МАКБЕЗ), діяльність яких спрямована на просвітницьку діяльність – поширення фахівцями коректної інформації щодо власного здоров'язбереження в реальних умовах сьогодення, проведення конференцій різного рівня; широко– та вузькоспеціалізованих семінарів-практикумів щодо застосування конкретних технологій для покращення здоров'я (наприклад, у 2020 році: міжнародна науково-практична конференція

«Трансформація системи публічного управління створенням здоров'язбережувального та безпеченого простору України (модернізація, інновації, розвиток)», регіональні семінари-практикуми за підтримки і сприяння Президента МАКБЕЗ Л.Г.Горяної, досвід діяльності авторської школи фізичної реабілітації К.В. Разумовського та ін.).

Зауважимо, що підтримка належного стану власної рухової активності – запорука покращення якості власного життя та життя найближчого оточення.

Джерела:

1. Терентьєва Н.О. Підтримання рухової активності як прояв особистої відповідальності за якість здоров'я. *Фітнес, харчування та активне довголіття: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (23 березня 2021 р.). Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. С. 36.

2. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

3. Цілі Сталого Розвитку. Національна доповідь 2017. URL : http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf

МЕТОДИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тамара ТУРЧИН,

*доктор педагогічних наук, професор,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)*

Метою дослідження є обґрунтування методів виховної роботи в хореографічному колективі та їх вплив на підвищення активності дітей. Розкрито питання виховного характеру, які формують молодшого школяра розвивають у ньому почуття прекрасного.

У творчій діяльності закладені величезні можливості виховного характеру. Виховує все, що пов'язане з участю дітей у

колективі: художній педагогічний рівень репертуару, планомірні навчальні заняття, взаємини з навколишнім світом. Відвідування вистав, концертів, художніх виставок, спеціальні бесіди формують дітей молодшого шкільного віку, розвивають в них почуття прекрасного. Проводиться ця робота постійно і спирається на систему різних форм, методів і засобів. Учитель використовує для цього або спеціально організований позаурочний час, або безпосередньо навчальні заняття [1].

Форми умовно можна розділити на основні, додаткові і форми художньо – естетичної самоосвіти. До них відносять: перегляд балетних вистав, прослуховування музики, знайомство з творчістю майстрів хореографії. Такою роботою можна охопити весь колектив під час занять, репетицій. Додаткові форми охоплюють: колективні або індивідуальні відвідування вистав, фільмів, але їх проведення організовується у вільний та зручний для дітей час. До форми художньо-естетичної самоосвіти належать: самостійне вивчення питань теорії музики, балету, читання книг з хореографії та інших видів мистецтва з певною цільовою установкою на розкриття знань в галузі хореографії.

Учитель застосовує у своїй роботі найбільш доцільні методи з урахуванням віку дітей, їхньої спеціальної підготовки, рівня емоційної чутливості, наявності інтересу до хореографічного мистецтва. Якщо навчання супроводжуються яскравими і хвилюючими враженнями, потреба в пізнанні стає постійною і необхідною. Заняття стають цікавими, і тоді дитина бачить результати своїх зусиль у творчості. Завдання учителя – не дати згаснути творчому інтересу виконавців, усіляко їх розвивати і зміцнювати.

З метою підвищення ефективності виховної роботи важливо використовувати проблемну методика. На відміну від традиційної, проблемна методика передбачає більш активну розумову й емоційну діяльність. У процесі занять можна запропонувати доповнити танцювальну комбінацію або скласти її повністю, виконати той чи інший рух, який не стосується їхньої програми навчання [1].

Таким чином, діти, настільки активно включившись у творчу хореографічну атмосферу, обирають професію

хореографа. Доречно залучити виконавців до аналітичної роботи, організовуючи різні бесіди, щоб вони правильно розуміли змістовий бік хореографічного мистецтва.

Для підвищення морального потенціалу особистості учня, розвитку їхньої активності, важливо постійно оновлювати і збагачувати форми і методи, які використовували. Виховну функцію беруть на себе й органи самоврядування – лідери в групі, старости. Наявність у дітей в колективі єдиної, морально – привабливої мети згуртовує колектив, налаштовує на єдиний творчий лад, на перший план виходить загальний, реально здійсненний інтерес.

У початківців – дітей не завжди вистачає терпіння займатися упродовж тривалого часу, якщо вони не бачать результату своєї праці. Доцільно чинять учителя, які на початковому етапі застосовують елементарні знання дітей, роблячи для них невелику постановочну роботу на нескладних танцювальних елементах. Це надає стимул дітям у навчально – тренувальній роботі, привчає їх до сценічної поведінки, відповідальності за своє виконання.

Кожне заняття, кожен крок в оволодінні виконавською майстерністю розглядається як поступальна ланка, в єдиному ланцюзі виховання. Це полегшує працю викладача в класі, робить її змістовною, осмисленою і радісною [1].

Для одного з основних фактів, що забезпечують активність дітей на заняттях, належать суворі морально – етичні норми, які мають великий виховний вплив. Виховний процес і активність вихованців забезпечуються наявністю традицій у колективі – посвячення в хореографи, святкування дня народження, проведення концертів на честь колективу, урочистого переходу з молодшої групи до середньої, передачі кращих номерів програми наступному поколінню.

Для надання стабільності, загальної значущості колективу необхідне спілкування з іншими колективами, звернення до інших жанрів і напрямів у мистецтві. Це допоможе дітям у творчому і людському спілкуванні. У них зміцнюється свідомість суспільної ролі своєї творчості, свого авторитету, змістовними стають мотиви поведінки. Цьому допоможе

встановлення постійних і міцних творчих зв'язків між педагогами не тільки всередині установи, а й у місті [1].

Однією з перших вимог викладача є дотримання дисципліни. Для гарної організації занять учитель веде журнал відвідуваності, який допоможе педагогу нічого не забути і вирішити конфліктні ситуації.

Отже, практика показує, чим вищі і більш обґрунтовані вимоги учителя, тим вища організація його роботи, моральний настрій дітей. *Зроблено висновок*, що систематичні заняття, взаємини з педагогом, різні форми художньо-естетичної самоосвіти, використання проблемної методики сприяють підвищенню ефективності виховної роботи в хореографічному колективі дітей молодшого шкільного віку.

Джерела:

1. Солонець Ю.Ю. Педагогічні особливості викладання основ хореографії дітям різних вікових груп: навч. – методичний посібник. Чернігів : Редакційно-видавничий відділ Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка, 2015. 152 с.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СЬОГОЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Олена ТЮТЮННИК,

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)*

Метою дослідження є обґрунтування необхідності використання сучасних інформаційних технологій навчання та виявити їх психолого-педагогічні особливості.

Сучасна система освіти є невід'ємною складовою успішної держави. Пандемія кинула виклик традиційній формі організації освітнього процесу в Україні та загалом у світі. На жаль, дистанційне навчання виявилось неспроможним повноцінно реалізувати конституційне право кожного громадянина на

вільний та безперервний доступ до якісної освіти. Саме тому змішана форма як поєднання традиційного «живого» спілкування з роботою на онлайн-платформах дає можливість рівного доступу до якісного навчання для здобувачів освіти всіх освітніх рівнів.

Домінантною тенденцією розвитку сучасної цивілізації є її перехід до інформаційного суспільства, в якому об'єктами і результатами праці переважної частини населення стануть інформаційні ресурси та знання, що відповідно вимагає ґрунтовної підготовки всіх членів соціуму до використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності.

Змішана форма навчання може вважатися педагогічною інновацією, оскільки на сучасному етапі її інтеграції в систему української освіти вона характеризується новизною та актуальністю, поєднанням творчих, оригінальних, нестандартних рішень, здатністю розв'язати актуальні педагогічні проблеми.

Однак технології такого навчання потребують уміння володіти інноваційними технологіями на високому рівні, передбачають постійний доступ до інтернету, а також вимагають самостійності, відповідальності та усвідомленого ставлення. Це дозволить розвивати критичне мислення здобувачів освіти, навички роботи в інформаційному просторі, розвиває медійну грамотність.

Використання сьогочасних інформаційних технологій у навчанні дозволяє реалізувати дитиноцентричний принцип сучасної освіти, її зорієнтованість на підготовку компетентнісної особистості. Шляхом самостійної пошукової діяльності, інтерпретації навчального матеріалу, його систематизації та інтеграції під керівництвом наставника здобувачі освіти формують ґрунтовну теоретичну базу та інкорпорують знання.

Висновки. Сучасний розвиток освіти характеризується інтенсивним пошуком нового в теорії та практиці навчання. Окремим важливим напрямом підготовки сучасного фахівця стає його інноваційна підготовка, а саме необхідність знань про сутність, можливість та доцільність інформаційно-

комунікаційних технологій у навчальному процесі та специфіку їх застосування. При використанні їх в навчанні, основними компонентами педагогічної діяльності педагога мають бути пріоритети, зумовлені організацією ефективної взаємодії, спрямованої на досягнення високих результатів його здобувачами.

***Ключові слова:** особистість, інформаційні технології, інноваційна діяльність, інформаційний простір.*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЗАСАДАХ ДЕМОКРАТІЇ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Олена ФІЛОНЕНКО,

кандидат педагогічних наук,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

(Ніжин, Україна)

Метою дослідження є вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації освітнього процесу на засадах демократії.

Відповідь на запитання: «У якому суспільстві житимуть наші діти завтра?», значною мірою залежить від того, яку освіту ми даємо їм сьогодні. Проаналізовано, що проблемам орієнтації педагога на гуманні, демократичні принципи спільної з дитиною життєдіяльності присвячені роботи сучасних науковців І. Бега, Т. Алексєєнко, К. Журби. С. Кириленко, Л. Корецької, І. Шкільної та ін.; О. Савченко окреслила виховний потенціал початкової освіти; наскрізному вихованню цінностей у новій українській школі присвячене дослідження Т. Гавлітіної; Ю. Лимар розкриває питання підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації педагогіки партнерства та нової професійної ролі вчителя в умовах нової української школи.

Досліджено, що реалізуючи завдання Нової української школи, освіта спрямована не лише на формування

компетентностей учнів, але й цінностей. Про це йдеться в Державному стандарті початкової освіти, в якому зазначено, що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [3].

Ціннісний компонент забезпечує формування в усіх учасників соціального партнерства в освітньому середовищі, зокрема в учнів, моделей поведінки, що відповідають потребам сучасного суспільства. Через формування таких цінностей як повага до людської гідності та прав людини, визнання цінності культурного багатоманіття, визнання цінності демократії, справедливості, рівності і верховенства права відбувається розуміння соціальної дійсності [2]. Поступове розширення освітнього середовища сприяє формуванню в учнів позитивного ставлення до суспільства і до себе в ньому. Результат цієї діяльності – активна життєва позиція, що проявляється в реальних діях, вчинках, розуміння власного способу життя у світі, формуванню позитивної «Я»-концепції.

Розглянуто теоретичні проблеми, що розкривають сутність підготовки майбутніх учителів початкових класів до педагогічної взаємодії на основі демократичних цінностей. Майбутні учителі повинні бути для дітей прикладом такої взаємодії, що передбачає необхідність забезпечення їхньої готовності до систематичної роботи над удосконаленням ставлення до самого себе, найближчого соціального оточення та макросередовища.

З'ясовано, що майбутній учитель має усвідомлювати, що розвиток демократичних компетентностей у школі буде максимально ефективним тоді, коли це стане завданням усіх сфер шкільного життя, коли увесь освітній процес базуватиметься на цінностях прав людини, демократичній участі, рівності та партнерстві [2].

Доходимо висновку, що значущими виступають професійно-ціннісні орієнтації, які слід цілеспрямовано формувати в студентів протягом усього періоду навчання у ЗВО. Вони включають в себе: справедливість, відкритість,

неупередженість, співпереживання, впевненість у собі, чутливість, повагу, самосвідомість, готовність до діалогу. Вимоги сьогодення щодо процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів актуалізують необхідність створення умов для перетворення свідомості студентів, їх світогляду, оволодіння ними новими способами діяльності, вибудовування іншої системи ціннісних орієнтацій. З такого погляду, актуальним вважаємо вивчення курсу «Демократичні основи організації освітнього процесу в початковій школі», метою якого є підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації освітнього процесу на засадах демократії.

Джерела:

1. Гавлітіна Т. Наскрізне виховання цінностей у новій українській школі. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 2 (102).
2. Демократична школа практичний посібник. URL : <https://theewc.org/content/uploads/2020/02/Tool-for-Democratic-School-Development-web-Ukrainian.pdf>
3. Державний стандарт початкової освіти. URL : <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyjderzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>

ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ

Марина ШЕВЧУК,

кандидат педагогічних наук,

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна)*

В умовах розбудови новітньої української держави неминучими є глибокі перетворення в усіх сферах нашого суспільства. На основі підтримання Україною ідей провідних світових освітніх процесів відбувається динамічне реформування системи вищої освіти. Соціально-економічні зміни в сучасній Україні, пов'язані з процесами інтеграції до європейського освітнього простору [2].

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначається, що оновлення цілей і змісту

освіти, модернізація структури та організації має здійснюватися на засадах компетентнісного підходу [1].

У бурхливому сьогодні ключовою компетентністю у сфері управління освітнім закладом стала здатність керівника організувати життєдіяльність освітньої організації як проєктної, тобто саме проєктна компетентність дає змогу менеджеру бути успішним і знаходити безпечні фарватери руху освітньої організації в умовах постійних змін зовнішнього середовища.

Мета дослідження – з'ясування сучасного стану формування проєктної компетентності майбутніх менеджерів сфери освіти. Дослідження спрямоване на перевірку стану сформованості основних компонентів проєктної компетентності майбутніх керівників закладів освіти, а саме: мотиваційного, когнітивного, діяльнісного і рефлексивного.

Під час діагностування мотиваційного компоненту ми з'ясували, що ціннісне ставлення та інтерес до проєктування як актуальної діяльності менеджера в сучасних умовах на високому рівні виявило лише 26 % магістрів, у 52 % відмічено середній рівень і 22 % показали низький рівень сформованості даного компоненту.

Отримані результати свідчать, що у магістрів не сформована думка, що проєктування дає змогу вносити цілеспрямовані кардинальні зміни в освітній процес і модернізувати його відповідно світових стандартів та нормативів.

Сформованість когнітивного компоненту на високому рівні зафіксовано у 32 % майбутніх менеджерів, 45 % виявило середній рівень обізнаності у сфері проєктування і у 23 % магістрів діагностовано низький рівень.

Це свідчить, що майбутні менеджери в цілому розуміють, що компетентність виступає інтегрованим поняттям в структурі якого когнітивний елемент грає значну роль. Але вони недостатньо усвідомлюють коло питань проєктної сфери, у яких має орієнтуватися майбутній керівник, а також те, що знання з проєктування є підґрунтям подальшого набуття і розвитку теоретичної бази проєктної діяльності для формування управлінської компетентності.

Перевірка діяльнісного компоненту була пов'язана з діагностикою прогностичних, організаційних, комунікативних умінь магістрів як базової основи проектної компетентності. За результатами дослідження високий рівень зафіксовано у 30 % майбутніх менеджерів, середній – у 47 % магістрів, і низький – у 23 % майбутніх керівників.

З огляду на отримані результати, можна сказати, що майбутні менеджери сфери освіти не до кінця розуміють, які вміння керівника дадуть йому змогу бути успішним в умовах високої конкурентності та нестабільності зовнішнього середовища і стануть запорукою ефективної діяльності освітньої організації, в якій менеджер як лоцман у бурхливому морі сьогодення має знаходити безпечний шлях до успіху організації, колективу та свого власного.

І остання складова проектної компетентності майбутніх менеджерів освіти – рефлексивний компонент. Під час його перевірки діагностовано високий рівень у 25% магістрів, середній – у 42 % майбутніх менеджерів, і низький відповідно – у 33 %. Отримані дані дають змогу стверджувати, що магістри у певній мірі займаються порівняльним аналізом у власній діяльності, намагаються встановлювати причини їх успіхів та невдач, оскільки вважають необхідним рухатися маршрутами власного удосконалення. Але роблять це успішно далеко не всі.

За результатами діагностування складових проектної компетентності майбутніх менеджерів ми визначили рівень сформованості проектної компетентності магістрів. Результати мали наступний вигляд: лише 30 % майбутніх керівників виявили сформованість проектної компетентності на високому рівні, у 47 % зафіксовано середній рівень і у 23 % визначено низький рівень.

Отримані результати дали змогу зробити висновок про необхідність удосконалення процесу формування проектної компетентності майбутніх менеджерів сфери освіти в умовах навчання у закладі вищої освіти, оскільки саме проектна компетентність у наш час стала основною властивістю керівника, здатного орієнтуватися у нестабільному зовнішньому середовищі і знаходити нестандартні рішення для підтримки конкурентоспроможності організації на ринку освітніх послуг.

Ключові слова: проектна компетентність, проектування, структура проектної компетентності, майбутній менеджер.

Джерела:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року № 344/2013 від 25 червня 2013 року. URL : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>.

2. Оліфіра Л. Проблема формування управлінської компетентності керівників закладів освіти в психолого-педагогічних дослідженнях. URL : <http://tme.uomo.edu.ua/docs/3/10olippr.pdf>.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ

Вероніка ЯРЕШКО,

магістантка,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

(Ніжин, Україна)

Тетяна ГОРДІЄНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

(Ніжин, Україна)

Екскурсії в початкових класах розглядаються як метод і як форма організації навчання. Їх мета – посилення практичної спрямованості навчання, зв'язку навчального матеріалу з навколишнім середовищем. Для учнів початкових класів екскурсії проводяться як упродовж навчального року, так і наприкінці навчання, у травні місяці. Останні екскурсії зазвичай проводяться протягом 4 днів, тривалість кожної – не більше 3 год. [4, с. 80]. Стосовно екскурсій наприкінці навчального року МОН України визначило їх орієнтовну тематику, яка найбільшою мірою реалізує освітні галузі [3, с. 62].

Планування навчальних екскурсій затверджує адміністрація школи залежно від місцевих умов, специфіки навчального закладу. Обов'язковою умовою проведення екскурсій є дотримання санітарно-гігієнічних вимог та безпеки

перебування дітей за межами школи [3, с. 64]. Учитель має право вносити зміни в тематику екскурсій, інтегрувати і прив'язувати їх до тематичних тижнів. Адже на одній екскурсії можна розв'язати декілька завдань, не забуваючи про основне – новизну й змістовність спостережень і практичних завдань для колективної, групової та індивідуальної роботи дітей [2, с. 25].

Мета екскурсії – збагатити, розширити, поглибити чуттєве й логічне пізнання дітей, їхній соціальний досвід, сприяти розвитку мовлення, мислення, уяви. Отже, екскурсії є багатофункціональними. Тому їх проведення може мати загальноосвітню й тематичну спрямованість, а результати однієї екскурсії – придатні для навчальної інтеграції [5, с. 224].

З'ясовано, що залежно від змісту теми й підготовки учнів екскурсію можна провести як підготовчу до вивчення теми, у процесі вивчення матеріалу і як завершальний етап його засвоєння. Наприклад, вивчення пір року також пов'язане з проведенням екскурсій. У цьому разі спостереження дають нову поживу для емоційних вражень, сприяють поглибленню раніше набутих знань. Екскурсії в природу, які проводяться наприкінці року, допомагають узагальнити і систематизувати раніше набуті знання під час безпосереднього спілкування з навколишнім світом [1, с. 118].

Зроблено висновок, що у початкових класах корисно проводити екскурсії з математики й трудового навчання з елементами практичної роботи на місцевості. Безпосереднє сприймання об'єктів і явищ, які є засобом формування понять про кількісні відношення та просторові форми, – чуттєва основа логічних і практичних дій. Наприклад, першокласники на математичній екскурсії до парку чи лісу краще засвоюють такі поняття, як «багато», «кожний», «усі», «праворуч», «ліворуч», «попереду», «позаду», «між» тощо. Особливо цікаво дітям розпізнавати в природному оточенні різні геометричні фігури: клумба – це коло, ворота – прямокутник, листочок подібний на овал; вимірювати довжину кроком, на око тощо.

Джерела:

1. Дзекунов А. М. Навчальна екскурсія в системі шкільної та позашкільної освіти *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 8. С. 114-125.

2. Коваль В. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до проведення екскурсій. *Рідна школа*. 2015. № 1-2. С. 24-27.
 3. Степанишина І. Екскурсії в позаурочний час. *Початкова школа*. 2015. № 5. С. 62-63.
 4. Ткаченко О.Г. Засоби стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів у шкільництві другої половини ХІХ ст. *Педагогіка та психологія*. 2011. Вип. 39. С. 77-83.
 5. Чуча О.А. Віртуальні екскурсії як одна з ефективних форм організації навчального процесу на уроці літератури. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 1 (2). С. 220-225.
-

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Анточ Діана (Antoci Diana) – проректор з наукової діяльності та міжнародних відносин Тираспольського державного університету (переміщений у м. Кишинів), доктор психологічних наук, доцент.

Антоненко Наталія Сергіївна – магістрантка факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Бахмат Наталія Валеріївна – професор кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор педагогічних наук, професор.

Белан Тетяна Григорівна – доцент кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук.

Бескорса Олена Сергіївна – доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», кандидат педагогічних наук, доцент.

Білоусова Надія Валентинівна – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук, доцент.

Гальонко Людмила Петрівна – вчитель початкових класів Березнянського ЗЗСО.

Голощанова Дарія Вікторівна – магістрантка I року навчання спеціальності «Менеджмент» Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Гордієнко Тетяна Володимирівна – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук, доцент.

Гуралюк Андрій Георгійович – завідувач сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; докторант Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Демченко Наталія Михайлівна – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук, доцент.

Донець Ігор Олексійович – начальник кафедри фізичної підготовки Академії Державної пенітенціарної служби, кандидат педагогічних наук, лейтенант внутрішньої служби.

Дружененко Раїса Сергіївна – доцент кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Дубровська Лариса Олександрівна – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук, доцент.

Дубровський Валерій Леонідович – старший викладач кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Євтух Микола Борисович – головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України.

Жорова Ірина Ярославівна – перший проректор, професор кафедри педагогіки й менеджменту освіти Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, доктор педагогічних наук, професор.

Киричок Інна Іванівна – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук, доцент.

Константинов Валентин – доцент Тираспольського державного університету (переміщений у м. Кишинів), Головний науковий співробітник Інституту Історії Міністерства освіти, культури та досліджень Республіки Молдова, доктор історичних наук.

Костюкова Анна Миколаївна – аспірант кафедри педагогіки і менеджменту освіти КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

Костюченко Максим Анатолійович – старший викладач кафедри фізичної підготовки Академії Державної пенітенціарної служби, лейтенант внутрішньої служби.

Корончану Едуард Борисович (Cororceanu Eduard) – ректор Тираспольського державного університету (переміщений у м. Кишинів), кандидат хімічних наук, професор.

Мехед Ольга Борисівна – завідувач кафедри біології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат біологічних наук, доцент.

Мисліцькі Валентина (Mislitchi Valentina) – завідувач кафедри психопедагогіки та дошкільного виховання Тираспольського державного університету (переміщений у м. Кишинів), доктор педагогічних наук, доцент.

Новгородська Юлія Григорівна – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук, доцент.

Носовець Наталія Михайлівна – завідувач кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Олексієнко Олександра Миколаївна – заступник директора з навчально-виховної роботи Броварської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 6; аспірантка кафедри публічного управління та адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом.

Павленко Лілія – доцент Тираспольського державного університету (переміщений у м. Кишинів), кандидат психологічних наук, доцент.

Приймак Сергій Георгійович – професор кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, доктор педагогічних наук, доцент.

Проніков Олександр Костянтинович – професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, доктор педагогічних наук, професор.

Пронікова Ірина Вікторівна – доцент кафедри природничо-математичних дисциплін та інформаційно-комунікаційних технологій в освіті Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, кандидат педагогічних наук.

Рябченко Віктор Григорович – доцент кафедри фізичної підготовки Академії Державної пенітенціарної служби, кандидат педагогічних наук, доцент.

Самойленко Олена Володимирівна – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук, доцент.

Слюсаренко Ніна Віталіївна – професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету, доктор педагогічних наук, професор.

Сотер Марія Вікторівна – викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Первомайської філії Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, кандидат педагогічних наук.

Терентьєва Наталія Олександрівна – професор кафедри олімпійського і професійного спорту Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

Тонконог Ірина Віталіївна – доцент кафедри іноземної філології та перекладу Київського національного торговельно-економічного університету, кандидат педагогічних наук.

Турчин Тамара Миколаївна – завідувач кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, доктор педагогічних наук, професор.

Тютюнник Олена Миколаївна – доцент кафедри педагогіки та методики викладання іноземних мов Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат філософських наук, доцент.

Філоненко Олена Станіславівна – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук.

Шевчук Марина Олександрівна – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук.

Ярешко Вероніка Володимирівна – магістрантка I року навчання спеціальності «Початкова освіта» Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОФЕСІЙНОГО
УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ОСВІТИ**

Тези VII Міжнародній науково-практичній конференції
(23 квітня 2021 року, м. Чернігів); упорядн. : Н. О. Терентьєва. Черкаси :
Видавець Чабаненко Ю.В., 2021. 106 с.

Відповідальність за достовірність наведених у публікаціях фактів, дат,
найменувань, прізвищ, імен, цифрових даних несуть автори статей.

Матеріали друкуються за авторськими варіантами.

Думка упорядників може не збігатися з думкою авторів.

Підп. до друку 19.04.2021 Формат 60x84/16. Папір офсет.
Умовн. друк. арк. 6,75. Вид. № 1841.

Видавець: Чабаненко Ю.А.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
серія ДК № 1898 від 11.08.2004 р.

Україна, м. Черкаси, вул. О. Дашковича, 39

Тел: (0472) 56-46-66, 093-788-99-99

Друк ФОП Чабаненко Ю.А.

Україна, м. Черкаси, вул. О. Дашковича, 39

Тел: 56-46-66 Е-mail: office@2upost.com